

Nye krav til kapital og likviditet
- Konsekvenser for norske banker

New requirements for capital and liquidity
- Consequences for Norwegian banks

Lise Marie Kvakkestad
Ragnhild Kristine Gjesdahl Weng

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP
Handelshøyskolen
Masteroppgave 30 stp. 2013

Sammendrag

Finanskrisen avslørte mangler ved det eksisterende regelverket i banksektoren, og Baselkomiteen¹ så derfor behov for å innføre et strengere regelverk. Den nye reformen, Basel III, bygger på tre eksisterende pilarer fra Basel II-regelverket og vil styrke kravene til både kapital, likviditet og banktilsyn. I tillegg til dette regelverket foreslår Finansdepartementet strengere krav til kapital for de norske bankene.

I denne oppgaven har vi tatt for oss et utvalg norske banker for å se om disse tilfredsstillende de kommende kravene til kapital og likviditet. Vi har fordelt bankene etter størrelse på forvaltningskapital og analysert forskjeller mellom bankene. For å se om de tilfredsstillende de kommende kravene til kapital har vi valgt å se på bankenes rene kjernekapital, kjernekapital og ansvarlige kapital. Resultatene viser at bankene i utvalget har hatt en økning i kapitaldekningen de siste årene. Økningen i kapital har ført til at samtlige banker i utvalget tilfredsstilte de kommende kravene i Basel III per 31.12.12.

Våre hovedfunn viser at det er store forskjeller mellom de små og de store bankene i utvalget. De små bankene har en kapitaldekning langt over de kommende kravene til både Basel III og de foreslåtte særnorske kravene, og de mellomstore bankene ligger også bra an. De store bankene tilfredsstillende bare kravene i Basel III, og de må derfor øke kapitalen for å nå de særnorske kravene. Ettersom det også stilles strengere krav til de systemviktige bankene må de store bankene fortsette å øke den rene kjernekapitalen ytterligere.

For å se om bankene tilfredsstillende de kommende kravene til likviditet, har vi også beregnet et estimat for bankenes Liquidity Coverage Ratio². Våre hovedfunn viser at det også her er store forskjeller mellom de store og små bankene. I motsetning til utfallet i kapitaldekningen er det de store bankene som ligger best an til å nå kravene til likviditet innen 2019. De store bankene har en Liquidity Coverage Ratio rundt kravet på 100 %, mens de små bankene ligger langt under. Dersom vi utelukker Lillestrømbanken har de små bankene en gjennomsnittlig LCR på 47, og de må derfor fokusere på å øke likviditeten i årene fremover.

¹ En komité innen Bank for International Settlements som lager retningslinjer for bankvesenet.

² Likviditetsbehov for å møte forpliktelser over en 30 dagers stressperiode.

Abstract

The financial crisis revealed shortcomings in the existing regulations in the banking sector and the Basel Committee saw a need to introduce stricter regulations. The new reform, Basel III, is based on the existing three pillars of the Basel II framework and will strengthen the requirements for capital, liquidity and banking supervision. In addition to this legislation the Ministry of Finance proposes stricter capital requirements for the Norwegian banks.

In this thesis we have covered a range of Norwegian banks to see if they meet the future requirements for capital and liquidity. We have divided the banks by size of total assets and analyzed the differences between them. To see if the banks meet the upcoming demands of capital, we have looked at their common equity, core capital and total capital. The results show that the banks in the sample have had an increase in capital ratios in the recent years. Due to the increase in capital, all the banks in the sample meet the upcoming requirements of Basel III.

Our main findings show that there are major differences between the small and the large banks in the sample. The small banks have a capital ratio above the new requirements of both Basel III and the suggested Norwegian requirements, and the medium-sized banks are also well placed. The big banks, however, has a capital ratio that only meets the requirements of Basel III, and must therefore increase their capital to reach the high level of domestic requirements. Since there also are stricter requirements to the systemically important banks they need to continue to increase the common equity.

To see if the banks meet the new requirements of liquidity, we also calculated an estimate for the banks Liquidity Coverage Ratio. Our main findings show that there are, also here, significant differences between large and small banks. In contrast to the outcome of capital adequacy, the big banks are the banks that are best positioned to achieve liquidity requirements by 2019. The big banks are close to the requirements. The small banks, however, has a long way to go to reach the requirement. If we exclude Lillestrømbanken, the banks have an average Liquidity Coverage Ratio of 47, and must therefore focus on increasing the liquidity in the future

Forord

Denne oppgaven er skrevet i forbindelse med avslutningen av vårt masterstudium i Økonomi og Administrasjon på Handelshøyskolen ved Universitetet for miljø- og biovitenskap.

Gjennom fordypning i finans og sommerjobb i bank har vi fått økt interesse for banksektoren og finanssektoren generelt. Vi ønsket å skrive om et aktuelt tema innenfor dette området, og etter forslag fra ansatte i banksektoren, falt derfor valget på det nye regelverket, Basel III.

Vi ønsker å takke vår veileder Ole Gjølberg med forslag, anbefalinger og god veiledning i arbeidsprosessen. Vi vil også rette en stor takk til John Tore Østby i Askim Sparebank, som har bidratt med kunnskap i forbindelse med LCR-beregningene. Videre vil vi takke Kim Finstad fra Lillestrømbanken og Ingvild Eide Sanden i Finanstilsynet for nyttige og gode innspill. Til slutt vil vi takke Rune Nordstrand i Sparebanken Møre, Kenneth Engedal i Spareskillingsbanken og Jo Teslo i DNB for tilbakemeldinger på beregninger av LCR.

Oslo 13.mai 2013

Lise Marie Kvakkestad

Ragnhild Kristine Gjesdahl Weng

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	II
Abstract	III
Forord	IV
1 Innledning.....	1
1.1 Motivasjon og problemstilling.....	1
1.2 Oppgavens struktur.....	2
2 Litteratur om Basel III.....	3
3 Banksektoren i Norge.....	6
3.1 Bankenes balanse.....	7
3.1.1 Bankenes aktiva.....	7
3.1.2 Bankenes passiva.....	7
4 Ulike former for risiko i bankvirksomhet.....	10
4.1 Kredittrisiko.....	10
4.2 Likviditetsrisiko.....	11
4.3 Markedsrisiko	12
4.4 Operasjonell risiko.....	12
4.5 Systemrisiko	13
4.6 Off-Balance-Sheet risiko	14
5 Baselregelverket – veien til et solid banksystem?.....	15
5.1 Baselkomiteen for banktilsyn	15
5.2 Viktige begreper i Baselregelverket	16
5.2.1 Bankenes kapital	16
5.2.2 Beregningsgrunnlaget i kapitalberegningen.....	17
5.3 Fra Basel I til Basel III - utviklingen i regelverket.....	18
5.3.1 Kapitalkrav i Basel I.....	18
5.4 Basel II – regelverket.....	19

5.4.1	Pilar 1	20
5.4.2	Pilar 2	22
5.4.3	Pilar 3	22
6	Basel III - det nye regelverket	24
6.1	Bakgrunn for Basel III	24
6.2	Kapitalkrav i Basel III	25
6.2.1	Innføringen av kapitalkravene	28
6.2.2	Leverage ratio	28
6.3	Likviditetskrav og krav til langsiktig finansiering i Basel III	30
6.3.1	Liquidity Coverage Ratio (LCR)	30
6.3.2	Net Stable Funding Ratio (NSFR)	34
7	Særnorske krav til bankene	35
7.1	Strengere kapitalkrav til norske banker	35
7.2	Risikovekter for boliglån	36
7.3	Nordisk harmonisering	38
8	Diskusjonen rundt Basel III	39
8.1	Den internasjonale diskusjonen	39
8.2	Reaksjoner i norske banker	40
8.2.1	Kapitalkrav og bankkostnader i Norge	40
8.2.2	Diskusjonen rundt økt rentemargin	40
8.2.3	Diskusjon rundt særnorske kapitalkrav	42
9	Basel III-utfordringer for et utvalg norske banker	43
9.1	Innledning	43
9.2	Utvalget	43
9.3	Bankenes kapitaldekning fra 2008-2012	44
9.3.1	Bankenes gjennomsnittlige kapitaldekning	44
9.3.2	Bankenes kapitaldekning fordelt på forvaltningskapital	45

9.3.3	Systemviktige banker	48
9.3.4	Feilkilder ved kapitalanalysen.....	51
9.4	Metode for likviditetsberegning	52
9.4.1	Likvide aktiva.....	53
9.4.2	Utbetalinger.....	54
9.4.3	Innbetalinger.....	56
9.5	Likviditeten til de norske bankene.....	57
9.6	Utfordringer ved beregning av LCR.....	59
9.6.1	Utbetalinger.....	59
9.6.2	Innbetalinger.....	59
10	En analyse av ulikheter i bankenes kapital og likviditet	60
10.1	Hva skyldes de store forskjellene i bankenes kapitaldekning?	60
10.2	Hva er årsakene til ulikheter i bankenes LCR?.....	60
11	Konklusjon	62
	Vedlegg 1: Likviditetsberegning for hver enkelt bank i utvalget.....	68
	Vedlegg 2: Innskuddsfordeling til bankene fordelt på forvaltningskapital	77
	Vedlegg 3 Kapitalberegning.....	78

1 Innledning

1.1 Motivasjon og problemstilling

Et sterkt og robust banksystem er nødvendig for en bærekraftig økonomisk vekst, og både bedrifter og regjeringer er avhengige av bankene for å utføre sine daglige gjøremål. Et svekket banksystem var blant en av mange årsaker til finanskrisen i 2007, da mangel på regulering og tilsyn gjorde det mulig for bankene å ta større risiko enn de kunne håndtere. Tilsynet fanget hverken opp utilstrekkelige likviditetsbuffer eller en gradvis svekkelse av både nivået og kvaliteten på den ansvarlige kapitalen (Norges Offentlige Utredninger 2011 kap.5). Svakheterne i banksektoren ble raskt spredt til resten av det finansielle systemet og realøkonomien, noe som resulterte i en reduksjon av likviditet- og kreditttilgjengelighet (Baselkomiteen 2010a).

For å rette opp i svakheterne i de internasjonale reguleringene av banksektoren kom Baselkomiteen for banktilsyn med forslag til ny reform i 2010. Den nye reformen, Basel III, bygger på tre eksisterende pilarer fra Basel II-regelverket og vil styrke kravene til både kapital, likviditet og banktilsyn. Basel III skal øke robustheten i banksektoren og er ment å skulle øke beskyttelsen mot modellrisiko og målefeil.

I denne oppgaven vil vi se nærmere på det nye regelverket for banksektoren. Vår sentrale problemstilling vil være å undersøke hvordan et utvalg norske banker tilfredsstiller kravene til kapital og likviditet som følger av Basel III og Finansdepartementets foreslåtte særnorske krav. Vi vil sammenligne store og små banker for å se om det er noen forskjeller i hvordan de tilfredsstiller kravene. Er det slik at det er lettere for de store bankene å tilfredsstille disse kravene? Vi vil også se om det er noen sammenheng mellom bankenes oppfyllelse av kapitalkrav og likviditetskrav. Dette leder til følgende problemstilling:

”Hvordan tilfredsstiller et utvalg norske banker kravene til kapital og likviditet?”

Etttersom de norske bankene tilpasser seg de nye reglene i skrivende stund er dette et svært aktuelt tema. Formålet med oppgaven er å gi oss selv og andre lærdom om Basel III og påvirkningen på det norske banksystemet. Det nye regelverket vil ikke bare påvirke bankene, men også kunder, realøkonomien og resten av det finansielle systemet. Det vil derfor være interessant både for oss som kunder så vel som bankene å få et innblikk i hvordan det nye regelverket vil berøre de ulike parter.

1.2 Oppgavens struktur

I kapittel 2 vil vi presentere relevant litteratur om Basel III. Vi vil se på både internasjonal og norsk litteratur og se på rapporter, artikler og masteroppgaver.

Kapittel 3 omhandler den norske banksektoren og bankenes balanse. I kapitlet 4 vil vi presentere deler av den risikoen bankene blir utsatt for, og som Baselkomiteen vil prøve å redusere ved det nye regelverket.

I kapittel 5 vil Baselregelverket introduseres. Da Baselregelverket er ukjent for mange vil vi starte fra og med stiftelsen av Baselkomiteen, og deretter forklare utviklingen i regelverket og de viktigste begrepene. I kapittel 6 vil vi gjøre rede for de kommende kravene i Basel III.

I kapittel 7 ser vi på de særnorske kravene foreslått av Finansdepartementet. Dette omfatter strengere risikovekter for boliglån, en nordisk harmonisering og strengere krav til mengde kapital for norske banker.

I kapittel 8 vil vi ta for oss diskusjonen rundt innføringen av Basel III. Først gjennomgår vi en diskusjon mellom Europa og USA angående tidsperspektivet for innføringen av Basel III. Deretter ser vi på noen av reaksjonene i det norske markedet, der innføringen av regelverket har skapt en debatt mellom banksektoren og det offentlige. Temaene vi ser på fra den norske diskusjonen omhandler blant annet økt rentemargin og en raskere innføring av regelverket.

Kapittel 9 inneholder metode og resultater. I dette kapitlet vil vi først presentere bankene i utvalget vårt. For å analysere hvorvidt de norske bankene tilfredsstillter Basel III-kravene ønsker vi å se på bankbalansen til 17 norske banker i ulike størrelser. For å se om kapitalkravene allerede har hatt en effekt på bankene vil vi se på årsrapporter fra 2008-2012. Vi har kun beregnet likviditeten for 2011. I kapittel 10 vil vi analysere de resultatene vi har utarbeidet og kommentere ulike årsaker. Til slutt vil vi i kapittel 11 oppsummere hovedfunnene i oppgaven.

2 Litteratur om Basel III

Det finnes en rekke rapporter som tar for seg Basel III-implementeringen og effektene av dette. I dokumentet "Liquidity stress-tester: do Basel III and unconventional monetary policy work?" presenterer Van den End (2012) en stresstest for likviditeten til bankene. Resultatene av stresstesten viser at Basel III reduserer likviditetsrisikoen gjennom økt kvalitet på likviditeten.

Norges Bank (2012) har utgitt dokumentet "Finansiell Stabilitet 2/2012" som blant annet omhandler likviditeten til norske banker fra 3. kvartal 2011 til 3. kvartal 2012. Rapporten viser at både store og små norske banker har økt likviditeten, men at det kun er forretningsbanker som har klart å oppnå en likviditet over 100 % av kravet. Sparebanker har også økt nivået på likviditet, men likviditeten ligger foreløpig i underkant av 60 % av kravet. Rapporten offentliggjør også ren kjernekapital, og viser at bankene totalt har hatt en økning med over 2 prosentpoeng fra 2008 til 2010. Bankene lå også over Finanstilsynets krav på 9 % innen 30. juni 2012.

En gang i halvåret gjør European Banking Authority (EBA) undersøkelser om hvilken effekt Basel III vil ha på banksektoren. Undersøkelsen for 2011 viste at bankene hadde større utfordringer med å nå likviditetskravene enn kapitalkravene (European Banking Authority, 2012). De største europeiske bankene hadde i gjennomsnitt en likviditet som tilsvarte 71 % av kravet, mens de mindre bankene hadde et gjennomsnitt på 70 %. Nivået til langsiktig finansiering for de største bankene lå på 89 % av kravet, og 90 % for de mindre.

Europe Middle-East and Africa Banking (Härle, Lüders et al. 2010) ser på endringen i kapitalkostnader, likviditetskostnader og langsiktige finansieringskostnader. De ser på hvilken effekt de nye kravene har på privat- og bedriftsmarkedet og på investerings- og kapitalmarkedet. Rapporten viser at de nye kapitalkravene vil belaste kunden, men at bankene, på grunn av prissensitive kunder, også må ta noe av kostnadene ved de økte kapitalkravene. Investeringsmarkedet og kapitalmarkedet bærer mesteparten av produktspesifikke endringer og er også påvirket av de økte kravene.

Bank of International Settlements har gjort en analyse for å undersøke hvilke kostnader økte kapitalkrav har for bankene³. Resultatene viser at det nye bufferkravet vil ha en effekt på utlånsmarginen på 15-17 basispunkter⁴ ved en økning av kapitaldekningen på 1 prosentpoeng.

Finans Norge (2012a) forteller i ”Produktivitet og rentemarginer i bankene” hvordan de nye kapitalkravene vil øke kostnadene i form av høyere renter på grunn av høyere marginer på bankenes produkter. Som et resultat av høyere kapitalkrav forventes denne marginen å øke med 5 %.

EBA har også undersøkt hvordan Basel III-regelverket vil påvirke kapitaldekningen i de ulike bankene (European Banking Authority 2013 s.13). De undersøker effekten ved å se på bankene fordelt på store og små. Bankene som har en kjernekapital over €3 milliarder og som er aktive internasjonalt kategoriseres som store banker, mens de resterende kategoriseres som små. I tabell 1 ser vi at rapporten konkluderer med relativt store reduksjoner i kapitaldekningen for både store og små banker, noe som fører til at bankene vil ligge et stykke under de kommende kravene. Ser vi for eksempel på ren kjernekapital for de store og små bankene er det en reduksjon på om lag 3,5 prosentpoeng. For de andre typene kapital ser vi at endringen er størst for de store bankene. Den største endringen ser vi i totalkapitalen, der de store bankene får en reduksjon på nesten 5 prosentpoeng. Reduksjonen i kapitaldekningen skyldes endringer i både definisjonen av kapital og i beregningen av risikovektede eiendeler. Endringene i risikovektene påvirker ikke de små bankene like mye, og dette kan være en årsak til at de store bankene får størst endringer i kapitalen.

	Antall banker	Ren kjernekapital		Kjernekapital		Totalkapital	
		Basel II	Basel III	Basel II	Basel III	Basel II	Basel III
Store banker	41	11,10 %	7,80 %	12,60 %	7,90 %	14,70 %	8,80 %
Små banker	110	11,50 %	8,00 %	12,20 %	8,70 %	15,00 %	10,30 %

Tabell 1: Gjennomsnittlig kapitaldekning fordelt på store og små banker 2012 (European Banking Authority 2013 s. 13).

Baselkomiteen har også gjennomført en undersøkelse der de ser på effekten ved innføring av strengere regler for kapital (Baselkomiteen 2013a). Undersøkelsen er kun gjort for europeiske banker og inkluderer 100 store og 100 små banker. Undersøkelsen viser at kapitaldekningen

³ <http://research.nordeamarkets.com/en/2012/12/06/nytt-virkemiddel-lav-rente-lenger/>.

⁴ 100 basispunkter tilsvarer 1 prosentpoeng.

synker for samtlige banker, og reduksjonen er tilsvarende reduksjonen i undersøkelsen gjort av EBA.

Finanstilsynet gjorde høsten 2012 en lignende studie som EBA og Baselkomiteen der de undersøkte ren kjernekapital for 7 norske banker (Finanstilsynet 2012a s. 50-51). Disse bankene hadde en gjennomsnittlig ren kjernekapital på 9,4 % ved utgangen av 2011 ved gjeldende regelverk. Finanstilsynet undersøkte hva deres rene kjernekapital ville vært ut fra Basel III-regelverket, og konkluderte med et gjennomsnitt på 9,7 %. Dette er kun en liten variasjon, men det kan være verdt å nevne at beregningsstudiet viste store endringer i ren kapitaldekning for noen av bankene. I artikkelen ” Nye kapital- og likviditetsstandarder for banknæringen, ”Basel III” ” skriver Finanstilsynet (2010) at årsaken til at ren kjernekapital ikke reduseres for de norske bankene er at Basel III ikke stiller strengere krav til ren kjernekapital enn det gjeldende norske regelverket. Bankene har derfor en ren kjernekapitaldekning over kravet i Basel III, og vil kun måtte jobbe med å øke kvaliteten på hybrid- og tilleggs kapitalen.

I tillegg til litteraturen vi har nevnt har det blitt skrevet masteroppgaver som omhandler Basel III-regelverket og hvilke konsekvenser det har på det norske bankvesenet. Blant annet har Berge og Colliander (2010) skrevet om hvordan norske banker er stilt for å innføre de nye kapitalkravene i Basel III-regelverket. De har sett på et normal-scenario og et stress-scenario. Oppgaven konkluderer med at flere av bankene må øke kapitalen for å nå kravene, men at de norske bankene likevel er godt rustet til å innføre kapitalkravet i Basel III. Kristoffersen (2010) gjør en litteraturanalyse av tidligere forskning, og konkluderer med at Basel III vil øke den finansielle stabiliteten og styrke bankenes balanse. Han kommer frem til at bankene må øke kapitalen og den langsiktige finansieringen, noe som vil øke kostnadene. Deler av kostnadene vil overføres til kundene ved økte lånekostnader og redusert kredittilgang. Han kommer også frem til at Basel III, gjennom redusert utlånskapasitet, vil kunne føre til en noe lavere vekst og sysselsetting. Dirdal og Heiberg (2011) og Giang Ngo (2012) analyserer hvilke konsekvenser Basel III har på DNB NOR. Deres resultater viste at banken tilfredsstilte kapitalkravene, men hadde problemer med å nå kravene til likviditet.

3 Banksektoren i Norge⁵

Blant finansinstitusjonene i Norge er det banksektoren som har den høyeste forvaltningskapitalen med 4 000 milliarder kroner⁶. Deretter følger kredittforetak med en forvaltningskapital på om lag 1 500 milliarder kroner. Bankenes virksomhet består hovedsakelig av tradisjonell utlånsvirksomhet, hvor innskudd fra kunder er en viktig finansieringskilde.

Norske banker grupperes i sparebanker, forretningsbanker og statsbanker. Bankene blir regulert av sparebankloven, forretningsbankloven og finansavtaleloven, og opererer under tilsyn av Finanstilsynet. Mens en sparebank har til formål å fremme sparing uten at innskyttere har rett på utbytte, drives en forretningsbank som et aksjeselskap og må tilfredsstillere sine investorer. I 2012 er det totalt 17 forretningsbanker, og blant disse kan vi nevne DNB ASA, Danske Bank, Nordea Bank ASA, Nordea Bank Norge, SEB Privatbank og Storebrand Bank.

Antall sparebanker er redusert fra 600 i 1922 til kun 110 i dag. Sparebankene er gruppert inn i Eika Gruppen AS, Sparebank 1-Alliansen, DNB og de alliansefrie sparebankene. Eika Gruppen består av 75 sparebanker, Sparebank 1-Alliansen består av 15 sparebanker, DNB har en sparebank, og resterende 19 sparebankene er alliansefrie.

DNB Bank ASA er den desidert største sparebanken⁷ med en forvaltningskapital på 1.615.166.millioner. Deretter følger Sparebank 1 SR og Sparebank 1 SMN. Den sparebanken med minst forvaltningskapital er Cultura Sparebank med en forvaltningskapital på 476 millioner.

Ser vi på markedsandelen i 2011, målt etter netto utlån og fordringer på kunder er det DNB Bank-konsernet som har den største markedsandelen på 33,3 %. Deretter følger Nordea Bank Norge med 12 %, og Kommunalbanken med 5,4 % markedsandel. For markedsandelen målt etter innskudd fra kunder, er det også DNB Bank-konsernet som har den høyeste markedsandelen på 42,7 %.

⁵ <http://www.fno.no/Hoved/Statistikk/Bank/>.

⁶ Finanskriseutvalget 2011 kap. 8.2.

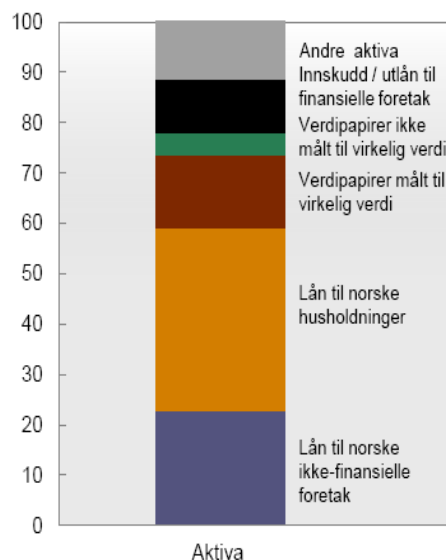
⁷ Etter fusjon med Gjensidige NOR har DNB Bank ASA formelt vært en sparebank.

3.1 Bankenes balanse

Balansen viser den finansielle tilstanden til et selskap på et gitt tidspunkt og viser en banks eiendeler (aktiva) og finansiering (passiva). Dette kapitlet vil gi innsikt i bankenes balansestruktur, noe som er nødvendig for å forstå innholdet i, og behovet for Basel III-regelverket.

3.1.1 Bankenes aktiva

Aktivasiden viser hvordan bankene har anvendt kapitalen, og består av verdipapirer og utlån til bedrifter, husholdninger og finansielle foretak. Disse aktivaene kan deles inn i likvide og mindre likvide eiendeler. Utlån har lang løpetid og anses som lite likvide, og vi kan fra figur 1 se at disse utgjør en stor del av bankenes aktiva. Dersom et ekstraordinært likviditetsbehov tvinger bankene til å selge aktiva på kort varsel vil markedsverdien av disse være mindre enn forventet avkastning av lånene, og det vil derfor føre til store tap. Årsaken til at bankene likevel har en stor andel utlån er at disse har en høy avkastning i normale tider. Likevel kan lønnsomheten økes ved å holde et visst nivå av likvide aktiva. Dette fordi likvide aktiva er et tegn på at banken er robust, noe som kan gi tilgang på rimeligere finansiering (Hoff, E. 2011a).

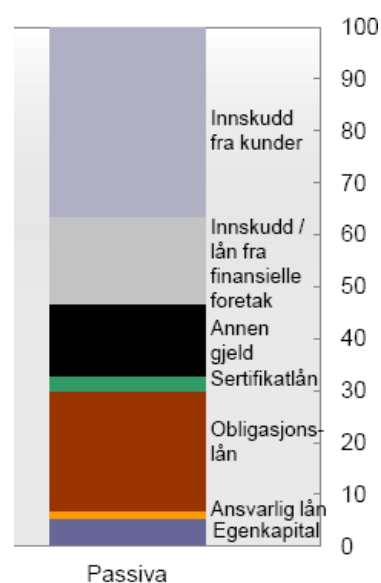

Figur 1: Norske bankers eiendeler 3.kv.2011 (Hoff, E. 2011b).

3.1.2 Bankenes passiva

Passivasiden består av gjeld og egenkapital og viser hvordan bankene finansierer sine eiendeler. Finansieringen medfører forpliktelser for bankene, både gjennom renter og avdrag på lån og gjennom renter på innskudd. Bankenes finansiering kan deles inn i kategoriene kundeinnskudd, markedsinnskudd og egenkapital.

Kundeinnskudd er innskudd banken får fra kundene, og er ofte bankenes rimeligste form for gjeld. Innskuddene anses som en stabil finansieringskilde, spesielt den delen av innskuddene som omfattes av innskuddsgarantiordningen.

Figur 2: Norske bankers eiendeler 3.kv.2011 (Hoff, E. 2011b).

Innskuddsordningen sikrer innskytternes penger hvis en bank går konkurs og i Norge er omlag 56 % av totale innskudd omfattet av denne ordningen (Hoff, E. 2011a). Dette vil vi gå nærmere inn på i kapittel 4.2.

Markedsinnskuddene består av verdipapirgjeld og innskudd fra finansinstitusjoner (Hoff, E. 2011b). Det kan være lån fra sentralbank eller andre banker og selskaper, og lånene kan ha løpetider på alt fra en dag til flere år. Finansieringen med kortest løpetid er fra pengemarkedet og består ofte av sertifikatlån⁸ eller innlån fra andre banker. Den langsiktige finansieringen består av obligasjoner med fortrinnsrett⁹ (OMF) og vanlige obligasjonslån og kan ha både fast og flytende renter. Mens de mindre bankene ofte legger ut obligasjonslån i innenlandske markeder, henter de største bankene langsiktig finansiering fra utlandet.

Sentralbanken spiller også en stor rolle for bankenes markedsfinansiering. For å frigjøre midler kan bankene frigjøre innskudd i sentralbanken. Innskuddene har kort løpetid og kan derfor frigjøres raskt. I stressperioder kan bankene også hente dyrere finansiering ved å låne i sentralbanken gjennom stående fasiliteter. Stående fasiliteter er lån som bankene kan ta opp på dagen, og som må tilbakebetales i løpet av dagens slutt¹⁰. For å få lånetilgang på kort varsel har norske banker deponert en betydelig del av sine verdipapirer i Norges Bank. Låneverdien på slike verdipapir blir bestemt i henhold til papirenes markedsverdi.

Egenkapital er den tredje finansieringsmetoden bankene benytter. Egenkapitalen utgjør forskjellen mellom bankens eiendeler og gjeld, og deles inn i opptjent egenkapital og innskutt egenkapital. Opptjent egenkapital er den verdien eierne holder igjen i selskapet av tidligere års overskudd, og innskutt egenkapital er penger eller eiendeler som eierne setter inn i selskapet. Egenkapitalfinansieringen i bankene utgjør en liten andel i forhold til andre sektorer, noe som viser at bankene er et mellomledd mellom lånetakere og sparere¹¹.

⁸ Sertifikatlån er lån med løpetid inntil 12 mnd.

⁹ OMF regnes for å være et av de sikreste verdipapirene i det norske markedet etter statsobligasjoner.

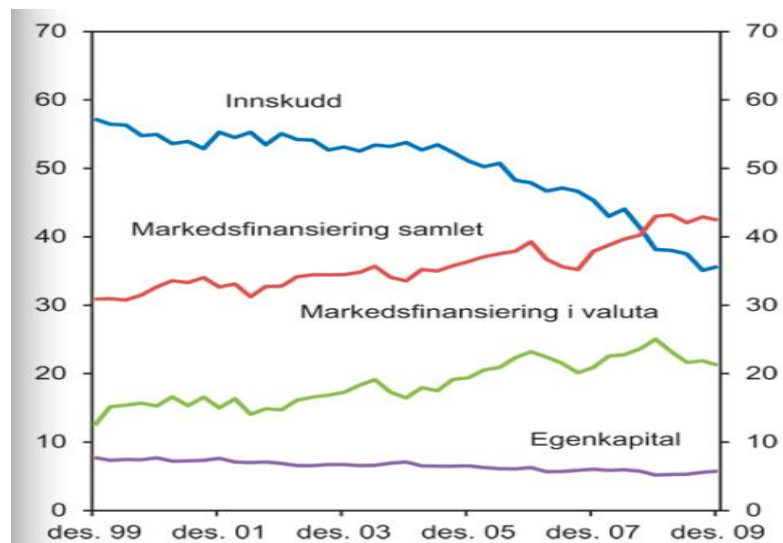
¹⁰ <http://www.norges-bank.no/no/prisstabilitet/likviditetsstyring/staende-fasiliteter/>.

¹¹ Finanskriseutvalget (2011) kap. 8.3.

3.1.2.1 Utviklingen i bankenes finansiering

Markedsfinansierings andel av den totale finansieringen har vært økende siden 1995 (Hoff, E. 2011) mens innskuddsfinansieringen har vært synkende. Dette skyldes at utlånsveksten har vært høyere enn veksten i innskudd fra kunder, blant annet fordi kundene velger å spare mer i alternative spareformer, som verdipapirer og fond. Bankene er derfor avhengige av andre former for finansieringskilder som kan være mer risikofylte. Både kortsiktig markedsfinansiering og finansiering i valuta i norske banker har holdt seg oppe, og bankene har i stigende grad transformert kortsiktige lån fra det internasjonale pengemarkedet til langsiktige utlån innenlands.

Den norske bankbalansen er likevel fortsatt preget av å være innskuddsfinansiert, noe som har vært ansett som en fordel i og med at innskudd regnes som en stabil finansieringskilde.

Figur 3. Bankene og OMF-foretakenes finansieringskilder i prosent av forvaltningskapital (Finanskriseutvalgets utredning 2011 kap. 8.3).

4 Ulike former for risiko i bankvirksomhet

Bankvirksomheten er utsatt for mye risiko, og dersom bankene ikke klarer å håndtere dette kan den finansielle stabiliteten trues. Det er derfor nødvendig at bankene har kunnskap om risikoen, og samtidig analyserer hvordan den kan reduseres best mulig. I dette kapitlet vil vi presentere deler av den risikoen bankene blir utsatt for, og som Baselkomiteen vil prøve å redusere ved det nye regelverket.

4.1 Kredittrisiko

Kredittrisikoen defineres som risikoen for tap som følge av at bankens motparter eller kunder ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser, og kan også kalles motpartrisiko. Kredittrisikoen oppstår gjennom alle fordringer på kunder, blant annet utlån, kreditter og derivatforretninger til både personmarkeds- og bedriftsmarkedskunder¹². I og med at ca. 80 % av bankenes aktiva består av utlån, er kredittrisikoen den største risikofaktoren bankene står ovenfor. Hvor mye kredittrisiko bankene kan utsette seg for avhenger av evnen de har til å tåle tap.

For å styre og begrense kredittrisikoen foretar bankene kredittvurderinger av kundene (DNB 2011 s. 15-17). Dersom det er lite sannsynlig at gjelden kan betjenes, skal ikke kreditt ytes til tross for tilfredsstillende sikkerhet. Både bedriftskunder og personmarkedet risikoklassifiseres slik at klassifiseringen reflekterer den langsiktige risikoen ved kunden og engasjementet. Beregningene baseres på blant annet forventet misligholdsfrekvens (PD), forventet engasjement ved mislighold eller tap gitt mislighold (LGD). For å redusere kredittrisikoen bør bankene begrense større risikokonsentrasjoner, slik at endringer i et fåtall risikodrivere ikke gir vesentlige endringer i lønnsomheten.

Når bankene beregner PD ser de ofte på sannsynligheten for mislighold som et gjennomsnitt for en konjunktursyklus. På denne måten vil modellene overvurdere kredittrisikoen i en høykonjunktur og undervurdere risikoen i en lavkonjunktur. Derfor benyttes stresstester for å analysere økte krav til kapital under en lavkonjunktur og videre fastsette riktig kapitalnivå. Formålet med testene er å identifisere fremtidige endringer i økonomien som kan ha en negativ effekt på kreditteksponeringer og å analysere evnen til å tåle slike endringer.

¹² Finansdepartementet (2010).

For å begrense kredittrisikoen krever bankene sikkerheter ved utlån. Disse kan være i form av fysisk sikkerhet (pant), garantier, kontantdepot eller avtaler om motregning. I hvilken grad banken er sikkerhetsmessig dekket er en del av vurderingen i kredittprosessen.

Bankene vurderer jevnlig hvorvidt de finansielle eiendelene har vært utsatt for verdifall. Indikatorer på verdifall kan blant annet være finansielle problemer hos debitor eller vesentlige kontraktsbrudd. Nedskrivning på lån beregnes som forskjellen mellom regnskapsført verdi i balansen og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets effektive rente.

4.2 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at bankene ikke kan innfri sine forpliktelser ved forfall. Dette inkluderer også risikoen for at bankene ikke kan innfri sine forpliktelser uten en betydelig økning i kostnaden. Denne risikoen kommer av forskjellen i løpetiden mellom bankenes aktiva og passiva. Kunder setter inn innskudd uten oppsigelsestid, og bankene benytter disse innskuddene som grunnlag for lån med lengre løpetid. Det er derfor viktig at bankene styrer likviditeten slik at de kan betale innskyterne ved uttak. Likviditetsstyring er viktig både for bankene og resten av systemet, og krever at bankene kjøper aktiva som er likvide nok til å møte sine forpliktelser.

Bankenes likvide midler må vurderes opp mot stabiliteten i innskuddsstrukturen og sannsynligheten for en økning i utlånsporteføljen. Innskudd dekket av innskuddsgarantiordningen regnes som mer stabile enn de som ikke er dekket, og mange små og stabile kontoer regnes som mer stabile enn store konsentrerte innskudd og en langsiktig utlånsportefølge. Jo mer stabile innskuddene vurderes, jo mindre er likviditetsbehovet. Det er naturlig at andelen av innskuddene som er dekket av innskuddsgarantiordningen er større for små banker enn store, da disse har færre store kunder (Norges Bank 2011). Dette er en fordel for de små bankene ettersom innskudd i små banker, som ikke er sikret, kan være mer flyktige under kriser. I slike tider vil investorer se på innskudd i en stor bank som tryggere, da det er større sannsynlighet for at myndighetene vil redde store banker i en krise.

For å ha muligheten til å møte sine forpliktelser er det viktig for bankene å ha tilstrekkelig likviditet til en hver tid. Derfor overvåker Norges bank likviditetsrisikoen ved bruk av markedsovervåking, møter og rapportering fra bankene¹³.

¹³ <http://www.norges-bank.no/no/finansiell-stabilitet/overvaking/likviditetsrisiko/>.

4.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap på åpne posisjoner i finansielle instrumenter som følge av endringer i markedsvariabler eller markedsbetingelser. Hvor stor markedsrisikoen er avgjøres av volatiliteten i markedsprisene og posisjonenes størrelse. I ethvert marked vil man bli utsatt for markedsrisiko, men markedsrisikoen utgjør likevel en mindre del av bankenes risiko¹⁴.

Markedsrisikoen kan deles inn i renterisiko, aksjerisiko, valutarisiko og kredittspreadrisiko. Markedsrisikoen i forbindelse med derivater avhenger av derivatposisjonen, og for noen derivatposisjoner kan små prisendringer i underliggende aktiva føre til store verdifall for derivatene (Syvertsen, B. 2003). For aksjer er markedsrisikoen relatert til fall i aksjekursene og for rentepapirer er markedsrisikoen relatert til renteoppgang. De fleste bankene har relativt lite verdipapirer og aksjer, og konsekvensene av et kursfall i aksjene har derfor ikke vært spesielt store. Markedsrisikoen knyttet til private rentepapirer kan derimot være høy, da de fleste norske bankene har en relativt stor beholdning av rentepapirer. Rentepapirenes fall i verdi utgjorde en stor del av bankenes tap under finanskrisen, men de norske bankene hadde likevel lavere tap på rentepapirer enn bankene i mange andre land¹⁵. For å måle markedsrisikoen ved normale tider kan institusjonene benytte Value at Risk (VaR), mens stresstester kan benyttes for å se på effekten av dramatiske prisendringer.

4.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko assosieres med daglig operativ drift i en organisasjon og defineres som risikoen for tap som følge av menneskelige feil, utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko vil variere fra bank til bank, og det er viktig å ta hensyn til denne risikoen ved beslutninger om mulige investeringer. Tap som følge av operasjonell risiko har inntruffet regelmessig de siste årene og må derfor håndteres løpende og ha kontinuerlig fokus (Sparebanken Vest 2011).

De ulike bankene håndterer operasjonell risiko på ulike måter. I DNB har alle lederne ansvaret for å kjenne og styre operasjonell risiko innen sitt ansvarsområde¹⁶. Både den løpende driften, alle vesentlige endringer i virksomheten og spesielt kritiske prosesser skal risikovurderes. For å begrense konsekvensene av alvorlige hendelser er det utarbeidet planer

¹⁴ DNB (2011) s.30

¹⁵ Finanskriseutvalget (2011) kap. 16.2.4.

¹⁶ DNB (2011) s. 35.

for å håndtere krisesituasjoner på en rasjonell og effektiv måte, slik at skader begrenses og normalsituasjon gjenoprettes.

4.5 Systemrisiko

Systemrisiko kan defineres som risikoen for at likviditets- og soliditetsproblemer i en bank skal spre seg slik at banksystemets evne til å utføre sentrale oppgaver forstyrres. Systemrisiko har en nær sammenheng med de nevnte risikotypene, men krever en annen tilnærming¹⁷. Den internasjonale oppgjørsbanken BIS, som vi vil komme tilbake til i kapittel 5.1, analyserer systemrisiko langs en strukturdimensjon og en tidsdimensjon. Strukturdimensjonen omhandler hvordan problemer eller sjokk sprer seg i finanssystemet, og analyserer hva som er felles risikofaktorer for ulike deler av systemet. For eksempel kan forstyringer spres og forsterkes dersom finansinstitusjoner er eksponert mot de samme risikotypene. Dersom de ulike institusjonene i et system er eksponert mot hverandre kan problemer i en institusjon spre seg raskt til de andre institusjonene. I en tidsdimensjon analyserer BIS hvordan oppbyggingen av risiko i finanssystemet og økonomien henger sammen med konjunktorene.

Høykonjunkturer kan innebære økning av risiko i finanssystemet gjennom høy kreditt- og gjeldsvekst i økonomien og høy risikotaking i finansinstitusjonene.

Systemrisiko kommer av at enkelte banker er viktige for det totale systemet. Slike banker kalles systemviktige banker. Finansielle eller operasjonelle problemer i slike banker vil føre til alvorlige forstyrrelser i det finansielle systemet, og kan resultere i problemer i realøkonomien. Et godt eksempel på dette er da Lehman Brothers gikk konkurs høsten 2008, og de realøkonomiske konsekvensene dette innebar. Kostnaden ved en slik konkurs er ofte så stor at myndighetene vil redde bankene fra konkurs. Når bankene forventer at myndighetene skal redde de, får de incentiver til å ta høyere risiko enn hva de ellers ville gjort. Dette fordi høy risiko ofte henger sammen med høy avkastning. Ved høy avkastning drar bankene nytte av dette selv, mens ved store tap vil myndighetene ta deler av regningen. For å hindre at bankene tar for høy risiko vil det derfor være behov for en mer omfattende regulering av de systemviktige bankene.

Hvorvidt en bank er systemviktig eller ikke har ofte en sammenheng med størrelsen på banken. Dette fordi forstyrrelser i store banker ofte har større direkte smitteeffekter på andre

¹⁷ Finansdepartementet (2010).

finansinstitusjoner¹⁸. Smitteeffektene skjer ved at bankene med problemer ikke kan betjene sine lån i andre finansinstitusjoner, og disse institusjonene derfor får problemer.

4.6 Off-Balance-Sheet risiko

Noen av aktivitetene i banksektoren faller utenfor balansen og den generelle soliditetsreguleringen. Disse aktivitetene danner skyggebanksystemet og kalles Off-Balansesheet aktiviteter (OBS-aktiviteter)¹⁹. Aktivitetene blir holdt utenfor balansen fordi det er vanskelig å definere hva slags investeringsklasse de tilhører. Dette fører til at forholdet mellom gjeld og egenkapital holdes lavt, og risikoen dette medfører blir ikke med i dagens beregninger av risiko. Dette får selskaper til å se mer kredittverdige ut enn de ellers ville gjort. De siste årene har det vært en eksplosiv økning i slike aktiviteter og Baselkomiteen har dermed et økt fokus på OBS-risiko i det nye regelverket.

En form for OBS-risiko kommer av at enkelte selskaper etablerer foretak for plassering av risikofylte og/eller tapsbringende aktiviteter (Finansdepartementet 2008 kap. 10.1.2).

Foretakene kalles Special Purpose Entity (SPE) og gir selskapet mulighet til å isolere firmaet fra gjeld og finansiell risiko. Normalt vil et selskap bruke SPE til å finansiere et stort prosjekt slik at risikoen blir overført fra banken til markedet. Denne aktiviteten har gjort det mulig for bankene å lure seg unna minstekapitalkravet, uten at det blir fanget opp i balansen.

En annen kilde til OBS-risiko er bruken av derivater. For å redusere og håndtere blant annet rente- og kredittrisikoen benytter bankene renteswapper, opsjoner, futures og forwards. Flere av disse elementene vil falle utenfor bedriftens balanse og er komplekse derivater som kan øke OBS-risikoen.

¹⁸ Borchgrevink, H. (2011).

¹⁹ Finanstilsynet 2012a s.77.

5 Baselregelverket – veien til et solid banksystem?

Fra 1980 til 2010 har Baselkomiteen kommet med tre regelverk for banksektoren.

Utgangspunktet for Basel I var å sikre at bankene hadde tilstrekkelig kapital²⁰, men et mer kompleks finanssystem har videre ført til to nye regelverk, Basel II og Basel III. I dette kapitlet vil vi presentere Baselkomiteen og forklare viktige begreper i Baselregelverket.

Deretter går vi nærmere inn på Basel I og Basel II, før vi i neste kapittel gjennomgår Basel III. Disse kapitlene vil bygge på dokumenter fra Baselkomiteen.

5.1 Baselkomiteen for banktilsyn^{21 22}

Etter alvorlige forstyrrelser i internasjonale valuta- og bankmarkeder, ble Baselkomiteen for banktilsyn (Baselkomiteen) etablert i 1974. Baselkomiteen er en komité innen Bank for International Settlements (BIS). BIS er sentralbankenes oppgjørsbank og fungerer som et samarbeidsorgan for sentralbanker og nasjonale tilsynsmyndigheter. Baselkomiteen består av representanter fra en rekke land over hele verden og ledes i dag av Sveriges sentralbanksjef Stefan Ingves. Det første møtet ble holdt i februar 1975 og siden er det blitt holdt jevnlige møter tre til fire ganger i året.

Baselkomiteens omfattende mål har vært å bedre forståelsen av og kvaliteten på banktilsyn over hele verden. Dette forsøker de å gjøre ved å utveksle informasjon om nasjonale tilsynsordninger, forbedre effektiviteten av teknikker for tilsyn av internasjonal bankvirksomhet, og ved å sette minstekrav i områder der det anses som nødvendig. I denne forbindelse er komiteen best kjent for sine internasjonale standarder for kapitaldekning, sentrale prinsipper for effektivt banktilsyn, og avtaler på tvers av landegrensene. En viktig målsetning for utvalget har vært å arbeide for at ingen banker unngår tilsyn, og at tilsynet er tilstrekkelig. For å oppnå dette, har komiteen gitt ut en lang rekke dokumenter siden 1975.

Baselkomiteen har ingen ”supranational” tilsynsmyndighet, men formulerer tilsynsstandarder og retningslinjer i forventning om at enkelte myndigheter vil forsøke å gjennomføre disse. Baselkomiteen utarbeider kravene i samarbeid med G20-gruppen og retningslinjene danner grunnlag for bankreguleringen i mange land, deriblant Norge. EU har forpliktet seg til å følge disse anbefalingene, og ønsker å lede an i utviklingen og implementeringen av regelverket.

²⁰ King og Tarbert 2011 s. 1- 2.

²¹ Baselkomiteen (2009).

²² <http://www.bis.org/bcbs/about.htm>.

EUs standarder for kapital- og likviditetsstyring, CRD IV, gjøres gjeldene for EØS-området og vil derfor også være integrert i Norge²³.

5.2 Viktige begreper i Baselregelverket

5.2.1 Bankenes kapital²⁴

Bankenes kapital kan defineres på flere måter, og Basel III-regelverket kommer med forskjellige krav for de ulike typene av kapital. Bankenes totale kapital defineres som ansvarlig kapital og består av kjernekapital og tilleggskapital. For at det skal bli enklere å forstå de ulike kapitalkravene i Baselregelverket ønsker vi å forklare de ulike definisjonene av kapital før vi introduserer Basel I-regelverket.

Ren kjernekapital	Hybridkapital	Tilleggskapital
Kjernekapital		Tilleggskapital
Ansvarlig kapital		

Tabell 2: Fordeling av ansvarlig kapital

Kjernekapital

Bankenes kjernekapital består av ordinære aksjer og tilbakeholdt overskudd. Kjernekapitalen deles inn i ren kjernekapital og hybridkapital, der den rene kjernekapitalen består av bankenes egenkapital. Hybridkapital er en mellomting mellom obligasjon og aksje, og blir også kalt ”annen godkjent kjernekapital”. I motsetning til en obligasjon er hybridkapitalen en del av bankens kjernekapital og har egenskapene til egenkapital ved at det ikke gis ut utbytte eller renter. Hybridkapitalen tar tap før annen gjeld, men etter egenkapital²⁵. For at hybridkapitalen skal telle som en del av kjernekapitalen må den ha godkjennelse av finanstilsynet²⁶. Det er også et krav til at hybridkapitalen er usikret, fullt innbetalt og at den står tilbake for ansvarlig lånekapital.

Tilleggskapital

Tilleggskapitalen består av ansvarlig lånekapital og hybridkapital som ikke faller inn under kjernekapitalen. Ansvarlig lånekapital defineres som en mellomting mellom gjeld og egenkapital og tar tap før annen gjeld, men etter hybridkapital og egenkapital²⁵. I de tilfeller

²³ Mydske, T. (2011). s. 118.

²⁴ Baselkomiteen (1998).

²⁵ Finanskriseutvalget (2011) vedlegg 1.

²⁶Finanstilsynet (2011).

hvor banker er pålagt å ha egenkapital over et visst nivå, blir den ansvarlige lånekapitalen stilt på samme nivå som egenkapital.

5.2.2 Beregningsgrunnlaget i kapitalberegningen

Beregningsgrunnlaget består av en banks risikjusterte totale eiendeler. Jo mer risikable eiendelene anses å være, jo høyere risikovekt får de. For å øke kapitalkravet for en type eiendeler, kan risikovektene til denne eiendelen økes. Beregningsgrunnlaget kan beregnes på flere måter, og vi vil gå nærmere inn på disse i presentasjonen av de ulike Baselregelverkene.

5.3 Fra Basel I til Basel III - utviklingen i regelverket

På 1980-tallet var det flere banker som ekspanderte og raskt økte både innenlandsk og utenlandsk eksponering (King, P. og Tarbert, H. 2011 s. 1-2). Enkelte institusjoner møtte ikke dette med en gjensidig økning i institusjonens kapitalbaser, og nivået på kapitaldekningen i det globale systemet begynte å svekkes. Dette resulterte i at Baselkomiteen besluttet å innføre et målesystem for kapital i 1988. Systemet fikk navnet Basel Capital Accord, bedre kjent som Basel I. Kravene ble gradvis innført fra 1988 og ble innført i både medlemslandene og nesten alle andre land med internasjonalt aktive banker.

5.3.1 Kapitalkrav i Basel I²⁷

Enkelt sagt var Basel I et krav til kapitaldekningen. Dette kan beregnes ved å dele en banks kapitalreserver på et beregningsgrunnlag. Kapitalkravet skulle sikre at alle bankene hadde tilstrekkelig ansvarlig kapital for å håndtere ekstreme hendelser og i Basel I var kravet til ansvarlig kapital 8 %.

$$\text{Ansvarlig kapitaldekning} = \frac{\text{Egenkapital} - \text{regulatoriske fradrag} + \text{fonsobligasjoner} + \text{tilleggs kapital}}{\text{Beregningsgrunnlag}}$$

Som nevnt i kapittel 5.2.1 kan kapitalen deles i kjernekapital og tilleggs kapital. Basel I krevde at minst halvparten av en banks ansvarlige kapital bestod av kjernekapital, det vil si at bankene måtte ha minst 4 % kjernekapital. De fleste bankene hadde nok tilleggs kapital, slik at fokuset var på å øke den sikrere formen for kapital, det vil si kjernekapital.

Kjernekapital - 4 %	Tilleggs kapital - 4 %
Ansvarlig kapital - 8 %	

Tabell 3: Kapitalkravene i Basel I-regelverket

For å finne beregningsgrunnlaget ble eiendelene kategorisert i henhold til risiko og deretter vektet med enten 0, 10, 20, 50 eller 100 %. Blant annet ble kontanter vektlagt med 0 %, lån med pant i bolig vektlagt med 50 % og fordringer på privat sektor vektlagt med 100 %. For de fleste bankene er kredittrisiko den største risikofaktoren, og det ble derfor gjort en grundig kredittvurdering av kundene. Det ble også tatt hensyn til andre risikofaktorer, som renterisiko og investeringsrisiko på verdipapirer.

²⁷ Baselkomiteen (1998).

I Basel I var det en rekke fradrag fra kapitalbasen for beregning av risikovektet kapitaldekning. Fradragene var blant annet goodwill og investeringer i datterselskaper som driver bank- og finansielle aktiviteter. Sistnevnte for å hindre flerbruk av samme kapital i ulike deler av konsernet.

5.4 Basel II – regelverket²⁸

Etter innføringen av Basel I var det store endringer i både finanssektoren og kredittinstitusjonene. For at regelverket skulle være tilpasset endringene ble Basel II publisert i juni 2004. Basel II skulle styrke det internasjonale finansielle systemet og øke utnyttelsen av egenkapitalen. Bankene skulle få insentiver til å forbedre sine interne systemer for målinger og styring av risiko. En bedre måling av risiko ville sannsynligvis resultere i en mer effektiv kapitalallokering via banksystemet, noe som på sikt ville gi en positiv effekt på økonomisk vekst. Dette kapitlet bygger på Baselkomiteens dokument ”Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards” fra 2006.

Rammeverket består av tre pilarer som også benyttes i Basel III-regelverket. Pilar 1 inneholder blant annet et minstekrav til kjernekapital og ansvarlig kapital, og har til nå vært den viktigste pilaren å tilfredsstille. Pilar 2 er tilsynsmyndighetenes vurderingsprosess og består av en gjennomgang av institusjonenes interne vurderingsprosess og kapitaldekning. Med Pilar 3 ønsker en å øke markeddisiplinen gjennom krav til offentliggjøring av informasjon (Baselkomiteen 2006).

Figur 4: Oppbyggingen av Basel II

²⁸ Baselkomiteen (2006).

5.4.1 Pilar 1

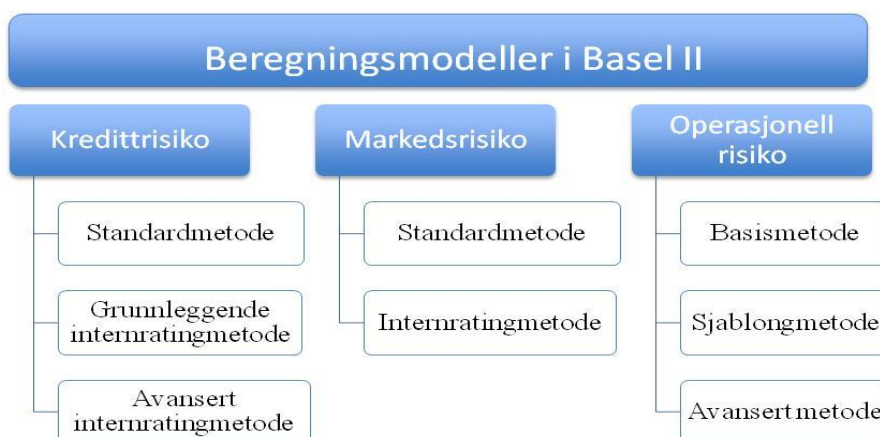
Pilar 1 er en videreutvikling av kapitaldekningsregelverket fra Basel I og består av et minimumskrav til kapitaldekning (Baselkomiteen 2006 s. 12). Det ble ingen endringer i kravet til ansvarlig kapitaldekning fra Basel I. Kravet til ansvarlig kapital var derfor fortsatt 8 %, og tilleggskapitalen kunne maksimalt utgjøre 50 % av dette. Basel II regelverket innebar derimot strengere regler for hva som kunne gjelde som kjernekapital og sammensetningen av dette. Det ble nå krav til at ren kjernekapital minimum skulle utgjøre 50 % av den totale kjernekapitalen. Hybridkapitalen kunne dermed utgjøre 50 % av kjernekapitalen, men ved lav kvalitet på instrumentene kunne hybridkapitalen kun utgjøre 15 % av kjernekapitalen. Minstekravet til kapitaldekningen er gitt i tabell 4.

Ren kjernekapital - 2 %	Hybridkapital - 2 %	Tilleggskapital - 4 %
Kjernekapital - 4 %		Tilleggskapital - 4 %
Ansvarlig kapital - 8 %		

Tabell 4: Kapitalkravene i Basel II- regelverket.

En av svakhetene ved Basel I var risikovektingen av balansepostene. Det ble derfor gjort endringer i måten en beregnet beregningsgrunnlaget på. I Figur 5 ser vi at Basel II delte beregningsgrunnlaget i kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Operasjonell risiko er nytt i Basel II-regelverket.

$$\frac{\text{Kjernekapital} + \text{tilleggskapital}}{\text{Kredittrisiko} + \text{Markedsrisiko} + \text{Operasjonell risiko}} \geq 8 \%$$

Figur 5: Metoder for måling av beregningsgrunnlaget²⁹.

²⁹ Lillestrømbanken (2011).

Kredittrisiko beregnes på bakgrunn av standardmetoden og grunnleggende og avansert internratingmetode (IRB). Ved standardmetoden måles kredittrisiko på en standardisert måte, støttet av en ekstern kredittvurdering. Hvor stor risikovekt kreditten skal ha avgjøres ved hjelp av ratingbyråer. IRB-metoden er underlagt spesiell godkjenning av tilsynsmyndighetene og tillater bankene å bruke sine interne vurderingssystemer for kredittrisiko. Det er bankene selv og tilsynsmyndighetene som gjør beregninger av det forventede tapet (Baselkomiteen 2006, s. 19).

Markedsrisiko kan beregnes ved enten standardmetoden eller internmetoden og modellene må fange opp et gitt antall risikofaktorer³⁰. Faktorene gjelder blant annet rentesatser i ulike valuta og risikofaktorer som tar hensyn til endringer i kursen mellom norske kroner og de valutaer institusjonene har posisjoner i. Modellene må også ha minst en risikofaktor for hver av de markedene og de varene institusjonene har betydelig posisjoner i.

Operasjonell risiko er nytt i Basel II-regelverket og er inkludert for å gi klarhet i risikoen knyttet til den daglige driften. Beregning av operasjonell risiko kan baseres på basismetode, sjablongmetode eller avansert metode³¹. Ved basismetoden baseres kapitalkravet på inntekten til institusjonen, og denne metoden kan benyttes av alle institusjoner. Ved sjablongmetoden benyttes samme prinsipp for å beregnes kapitalkravet, men forskjellen er at institusjonene blir delt i ulike virksomhetsområder. For at bedriftene kan benytte seg av denne metoden må de ha kontroll- og styringssystemer for operasjonell risiko inkludert i risikostyringen. Ved avansert metode kan institusjonene benytte egne systemer for å beregne operasjonell risiko. Det forutsettes da at institusjonene tilfredsstillende kvantitative og kvalitative krav og at de får tillatelse fra tilsynsmyndighetene.

Basel I-gulvet

At bankene fikk muligheten til benytte interne metoder for å beregne risikovektene istedenfor standardmetoden kunne føre til lavere risikovekter i bankene. Dette ville gi et lavere nivå på risikovektede eiendeler og dermed redusert kapitalbehov i bankene. For å hindre at bankene reduserte kapitalbehovet for mye og for raskt, ble det innført midlertidige nedre grenser i Basel II, kalt Basel I-gulvet (Baselkomiteen 2006, s 13). Basel I-gulvet startet i 2007 som 95 % av beregningsgrunnlaget, men ble gradvis redusert, og var i 2009 80 %. Dette gulvet har

³⁰ <http://www.lovdatab.no/for/sf/fd/xd-20000622-0632.html>.

³¹ Finansdepartementet (2006).

blitt videreført og gjelder i dag i både Norge og de fleste landene i EU. En svakhet ved Basel I-gulvet er at det ikke skiller mellom institusjoner med forskjellig risiko.

5.4.2 Pilar 2

Pilar 2 baseres på fire hovedprinsipper (Baselkomiteen 2006 s. 204-212). Rammeverket skal sørge for at bankene utvikler bedre teknikker for å styre risikoen gjennom overvåking og håndtering, slik at de har tilstrekkelig kapital i forhold til risikoen de er utsatt for.

Første hovedprinsipp er at bankene skal ha en prosess for å måle den ansvarlige kapitalen i forhold til risikoprofilen. Prosessen blir kalt Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP). Bankene bør være oppmerksomme på konjunktursykluser, samt benytte stresstester for å identifisere mulige hendelser eller endringer i markedet som kan ha negativ innvirkning på banken. Prosessen skal fange opp den risikoen som blir utelukket i Pilar 1, og skal være en integrert del av bankenes vurdering og beslutning av bankenes kapitalbehov. Risikoen som blant annet ikke blir fanget opp under Pilar 1 er renterisiko i bankporteføljen, strategisk risiko og faktorer som ligger utenfor banksektoren.

Det andre hovedprinsippet er at bankene skal ha en strategi for hvordan de skal overvåke og sikre samsvar med regelverkets kapitaldekning. Tilsynsmyndighetene skal i tillegg vurdere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier, og sikre at de myndighetspålagte kapitalkravene blir tilfredsstillt.

Tredje hovedprinsipp er at tilsynsmyndighetene bør kunne kreve at bankene holder kapital utover minimumskravet. Hvor mye kapital bankene bør holde, er avhengig av bankspesifikk usikkerhet. Tilsynsmyndighetene kan derfor oppmuntre banker til å ha en buffer utover det som er standarden i pilar 1.

Hovedprinsipp fire sier at tilsynsmyndighetene bør gripe inn på et tidlig stadium for å hindre at kapitaldekningen faller under minimumskravet. Er det bekymringer for at en bank ikke klarer å oppfylle kravene kan tilsynsmyndighetene kreve at banken setter i gang tiltak. Slike tiltak kan være å begrense utbetalinger av utbytte, implementere en tilfredsstillende kapitaldekningsplan og å kreve at bankene innhenter ytterligere kapital snarest.

5.4.3 Pilar 3

Pilar 3 omfatter krav til offentliggjøring av informasjon og skal utfylle minstekravet til ansvarlig kapital i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølgingen i pilar 2 (Baselkomiteen 2006 s. 226). Denne pilaren ble innført for å oppmuntre til økt markedsdisiplin og alle de norske

bankene offentliggjør i dag informasjon om risiko- og kapitalstyring. Det ble utviklet et sett av opplysningskrav som ville tillate aktørene å vurdere viktig informasjon om omfanget av kapital, risikoeksponering, risikovurderingsprosesser og dermed kapitaldekning ved institusjonene. Økt markedsdisiplin skulle føre til et trygt og sunt miljø i bankene, samtidig som myndighetene kunne forsikre seg om at bedrifter opererte på en sikker og forsvarlig måte.

6 Basel III - det nye regelverket³²

6.1 Bakgrunn for Basel III

Ettervirkningen av finanskrisen var dramatiske og resulterte i store økonomiske konsekvenser. Finanskrisens effekt på bankene, økonomiske systemer og sentrale økonomier var umiddelbar. En alvorlig nedgang i den globale likviditeten, kredittilgjengelighet på tvers av landene og redusert etterspørsel etter eksport førte til en indirekte effekt for mange land rundt om i verden. Produksjonen og sysselsettingen falt betraktelig i enkelte europeiske land. Gjeld og fordringer endret seg i verdi, og mange opplevde en stor reduksjon i inntektene.

Det var flere svakheter ved reguleringen av banksektoren som bidro til at utslagene av finanskrisen ble så alvorlig. En av svakhetene var at Basel II unnlot å fange opp den overdrevne Off-Balance-Sheet risikoen som bankene hadde bygget opp. Samtidig hadde bankene ekspandert uten å øke nivået eller kvaliteten på kapitalen tilstrekkelig. En uklar definisjon på ren kjernekapital ga bankene mulighet til å holde mindre ren kjernekapital enn hva som var tiltenkt. Bankene utnyttet dette ved å overholde Basel II-kravene med lite ren kjernekapital og dermed lavere kostnader ved kapital. Det ble observert at bankene hadde mulighet til å holde så lite som 1 % ren kjernekapital samtidig som de tilfredstilte kapitalkravene. Dette, sammen med utilstrekkelige likviditetsbuffer, førte til at bankene på den mest alvorlige episoden av krisen mistet tillit i markedet. Svakheter i banksektoren spredte seg til resten av økonomien, noe som svekket både likviditet- og kredittilgjengeligheten. Til slutt måtte det offentlige gripe inn og tilføre likviditet og kapital i markedet (King, P. og Tarbert, H. 2011 s. 1-2).

En annen svakhet ved Basel II var bruken av beregningsmodellen Value at Risk (VaR). Modellen baseres på historiske erfaringer, men perioder lengre tilbake i tid blir vektlagt mindre enn nylige data³³. Perioden før finanskrisen ble derfor vektlagt høyere enn perioden lengre tilbake i tid. Perioden før finanskrisen var preget av økonomisk stabilitet og risikoen ble derfor undervurdert. Det var derfor behov for å øke beskyttelsen mot modellrisiko og målefeil.

For å rette opp i svakhetene i banksektoren som ble avslørt under finanskrisen, vedtok Baselkomiteen et nytt regelverk 16. desember 2010. Basel III skal forbedre risikostyringen og

³² Baselkomiteen (2010a).

³³ Finanskriseutvalget (2011) kap. 5.2.2.

sørge for en mer robust banksektor, gjennom styrkede regler for kapital og likviditet. Målet er at banksektoren skal være bedre rustet til å møte finansielle og økonomiske stressenarioer. Dette skal redusere risikoen for at uro i finanssektoren smitter over på realøkonomien.

På grunn av omfanget og hastigheten på spredningen av de tidligere krisene, i tillegg til uforutsigbarheten av fremtidige kriser, er det avgjørende at alle land hever elastisiteten i sine banksektorer til både interne og eksterne sjokk. For å heve elastisiteten til individuelle bankinstitusjoner i perioder med stress skal Basel III-regelverket styrke det mikroøkonomiske tilsynet. Reformene har også fokus på makroøkonomisk tilsyn, som omhandler risiko for sektoren som en helhet, samt medsyklisk forsterkning av disse risikoene over tid. De mikro- og makroøkonomiske tilnærmingene er tett knyttet til hverandre, for eksempel vil større robusthet i den enkelte bank redusere risikoen for systemvide sjokk.

Basel III-regelverket bygger videre på de tre pilarene i Basel II-regelverket, og hever både kvaliteten og kvantiteten av ansvarlig kapital. I tillegg innføres det regelverk i forbindelse med krav til likviditet på kort sikt og langsiktig finansiering i bankene, kalt Liquidity Coverage Ratio og Net Stable Funding Ratio. Til slutt innføres en rekke makroøkonomiske tilsynselementer i kapitalrammeverket for å bidra til å redusere systemrisiko forbundet med prosyklisitet i finansinstitusjoner. Basel III-regelverket er svært komplekst, og vi vil i denne oppgaven kun fokusere på noen av endringene.

6.2 Kapitalkrav i Basel III

Ved inngangen til finanskrisen hadde det globale banksystemet et utilstrekkelig nivå av kapital med høy kvalitet. Ulike definisjoner på kapital og lite synlighet førte til at det nærmest var umulig å sammenligne kapital på tvers av områder. Bankene har en høy risikoeksponering, og det er derfor viktig at bankene har en tilstrekkelig beholdning av kapital av høy kvalitet. I det nye regelverket er det derfor et større fokus på den kapitalen med høyest kvalitet, nemlig ren kjernekapital (Baselkomiteen 2010a, s 12). I tillegg til en tydeligere og strengere definisjon på ren kjernekapital har Baselkomiteen kommet med økte krav til mengden. Minstekravet til ren kjernekapital har økt fra 2 % til 4,5 %, mens minstekravet til hybridkapital er redusert fra 2 % til 1,5 %. Hybridkapitalen kan dermed kun utgjøre 25 % av tellende kjernekapital, i forhold til 50 % under Basel II. Tilleggskapitalen er redusert til 2 % og minstekravet til ansvarlig kapital er dermed uendret på 8 %.

Dersom bankene kun møter minstekravene til de ulike kapitaltypene, vil fordelingen se slik ut:

Ren kjernekapital - 4,5 %	Hybridkapital - 1,5 %	Tilleggskapital - 2 %
Kjernekapital - 6 %		Tilleggskapital - 2 %
Ansvarlig kapital - 8 %		

Tabell 5: Kapitalkravene i Basel III-regelverket.

I tillegg til minstekravet er det krav om to nye buffere, bevaringsbuffer og motsyklisk buffer, som begge består av ren kjernekapital.

Bevaringsbuffer

Bevaringsbufferen er et krav til at bankene skal holde en kapitalbuffer over det regulatoriske minimumskravet i perioder uten stress (Baselkomiteen 2010a, s 54-56). Bevaringsbufferen skal sørge for at den ansvarlige kapitalen ikke faller under minimumsnivået i dårligere tider og kommer i tillegg til det totale kapitalkravet på 8 %. Bevaringsbufferen krever at bankene holder 2,5 % ekstra ansvarlig kapital, og at denne kapitalen skal være i form av ren

egenkapital. Inkludert bevaringsbuffer blir kravet til ren kapital derfor 7 %, kravet til kjernekapital 8,5 % og kravet til ansvarlig kapital dermed 10,5 %. Banker med et lavere nivå enn 7 % ren kjernekapital må redusere tilbakekjøp av aksjer, utbytte eller bonusutbetalinger. Tabell 6 viser at dersom en bank for eksempel har 5,75 % - 6,375 % ren kjernekapital, må 60 % av resultatet bevares.

Ren kjernekapitaldekning	Andel av resultat som må holdes tilbake
4,5 % - 5,125 %	100 %
5,125 % - 5,75 %	80 %
5,75 % - 6,375 %	60 %
6,375 % - 7,0 %	40 %
Over 7 %	0 %

Tabell 6: Andel av resultat som må holdes tilbake ved ren kjernekapital under kravet.

Motsyklisk buffer

Finanskrisen viste at det kan bli store tap i banksektoren når en nedgang kommer etter en periode med overflødig kredittvekst (Baselkomiteen 2010a, s. 57-58). Lett tilgjengelig kreditt fører til en oppbygging av lån og prisøkninger som i sin tur ofte fører til aktivabobler. Når disse boblene til slutt sprekker går prisene ned, og bankene begynner å begrense låneopptak, og nivået på mislighold øker enda mer. For å avverge denne onde sirkelen krever Basel III en ”motsyklisk buffer” med ytterligere kapitalakkumulering i perioder med høy kredittvekst. Bufferen skal gjøre bankene mer robuste. Den skal bremse tilgjengeligheten av kreditt i perioder med høy kredittvekst og føre til en mindre reduksjon i utlånsvirksomhet og kreditttilgjengeligheten under en

nedgangsperiode. Den motsykliske kapitalbufferen kan ligge mellom 0 og 2,5 % av beregningsgrunnlaget, og skal bestå av ren kjernekapital. I Norge er det Finansdepartementet, i samarbeid med Norges Bank, som avgjør hva kravet til motsyklisk kapitalbuffer skal være.

En av hovedfaktorene Baselkomiteen foreslår at bufferen skal avhenge av, er kredittgapet. Kredittgapet defineres som avviket fra trend i forholdet mellom samlet kreditt og størrelsen på BNP. Et forslag er at bankene skal ha en motsyklisk kapitalbuffer hvis kapitalgapet overstiger 2 %. Dersom gapet er over 10 % kreves det en motsyklisk buffer på minimum 2,5 %. De ulike landene kan også benytte andre indikatorer som de mener er viktig for å vurdere behovet for motsyklisk kapitalbuffer. Norges Bank har blant annet nevnt at formuespriser, husholdningenes gjeldbelastning og utsikter for kredittveksten bør være med i vurderingen (Norges Bank 2013, s. 8).

Inkluderer vi kapitalbufferne ser det nye og totale kravet til ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital slik ut:

Ren kjernekapital 4,5%	Motsyklisk buffer 0-2,5%	Bevaringsbuffer 2,5%	Hybridkapital 1,5 %	Tilleggskapital 2 %
Ren kjernekapital - 9,5%			Annen kjernekapital - 1,5 %	Tilleggskapital - 2 %
Kjernekapital - 11 %				Ansvarlig kapital - 2 %

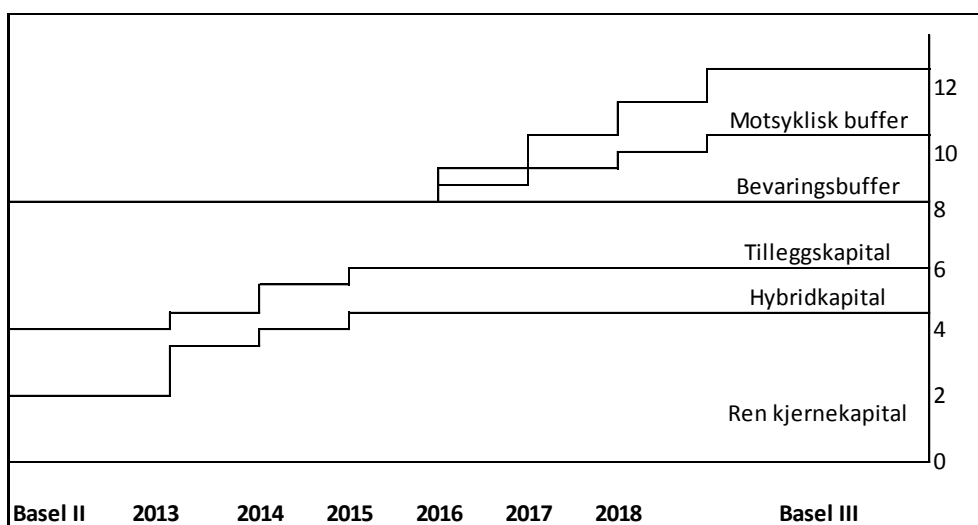
Tabell 7: Kapitalkravene til Basel III-regelverket inkludert kapitalbufferne

Endringer i beregningsgrunnlaget

I tillegg til å heve kvaliteten og nivået på kapitalen, forsøker Basel III å sikre at all risiko fanges opp (Baselkomiteen s. 29-30). En faktor som bankene ikke tok hensyn til, men som var med på å forsterke finanskrisen var OBS-risiko. Blant annet faller bruk av derivater utenfor bankenes balanse og risikoen som tas ble ikke fanget opp av tidligere kapitaldekningskrav og regelverk. Dette problemet ble belyst i etterkant av finanskrisen og er et viktig tema i utarbeidelsen av Basel III. Beregningsgrunnlaget er derfor utvidet slik at det i tillegg til motpartsrisiko i forbindelse med mislighold også inkluderer motpartsrisiko for derivater. Målet er at beregningsgrunnlaget skal fange opp risikoen for svekket kredittverdighet hos motparter. Dette defineres som Credit Valuation Adjustment (CVA) og var under finanskrisen en større kilde til tap enn direkte mislighold. Det er flere endringer i beregningsgrunnlaget, men vi velger å ikke gå nærmere inn på disse.

6.2.1 Innføringen av kapitalkravene

Fra figur 6 ser vi at kapitalkravene er planlagt å innføres over en tidshorisont på 6 år. Kravene til ansvarlig kapital uten bufferne er uendret, og det forventes derfor at dette allerede er tilfredsstillt. Minstekravet til ren kjernekapital og kjernekapital forventes å være tilfredsstillt innen 2015. Etter dette skal bankene jobbe for å øke motsyklisk kapitalbuffer og bevaringsbuffer. Målet er at alle bankene skal innfri de totale kravene innen 2019, men det er fortsatt noe usikkerhet rundt disse kravene. Mens europeiske land trolig vil bruke lang tid på tilpasningen til det nye regelverket, ser norske myndigheter ut til å ville innføre og ta i bruk regelverket raskt³⁴.

Figur 6: Internasjonalt tidsskjema for innføring av kapitalkravene (Baselkomiteen 2013a s. 22).

6.2.2 Leverage ratio

Leverage ratio er et nytt soliditetsmål i Basel III-regelverket og forslås innført fra 2018³⁵.

Leverage ratio er et minstekrav til egenkapitalandelen i en bank, det vil si bankenes kapitaldekning målt uten risikovekter. Fordelen med at det ikke benyttes risikovekter er at det blir lettere å sammenligne leverage ratio på tvers av banker, spesielt når bankene benytter bankspesifikke risikovekter. Dette vil fjerne problemet med at Basel I-gulvet gir mulighet for at ulike tolkninger gir ulike kapitalkrav mellom banker i ulike land. En annen fordel er at leverage ratio ikke bare tar hensyn til eiendeler på balansen, men også de som faller utenom, blant annet derivater. Ulempen ved at det ikke benyttes risikovekter ved beregning av leverage ratio er at den ikke gir bankene insentiver til å velge utlån med lav risiko for å nå

³⁴ <http://research.nordeamarkets.com/en/2012/12/06/nytt-virkemiddel-lav-rente-lenger/>.

³⁵ Borchgrevink, H. (2012).

målet. Sammenligning av leverage ratio vil heller ikke kunne si noe om ulikheter i risikodekning mellom bankene.

$$\text{Leverage ratio} = \frac{\text{Kjernekapital}}{\text{Bokført verdi eiendeler + poster utenfor balansen}} \geq 3 \%$$

Leverage Ratio skal rette opp i en av svakhetene ved innføringen av IRB-metoden i Basel II³⁶. Til tross for Basel I-gulvet førte bruken av IRB-metoden til en nedgang i det regulatoriske kapitalbehovet. Leverage Ratio forsøker derfor å hindre at banker med lave risikovekter kan holde en lav egenkapitalandel, slik at modellrisikoen i bankenes IRB-modeller reduseres.

³⁶ Syversten, B. (2012).

6.3 Likviditetskrav og krav til langsiktig finansiering i Basel III

Finanskrisen viste hvor store innvirkninger svikt i banksektoren kan ha på stabiliteten i det internasjonale systemet, og hvor raskt finansieringsmulighetene kan endre seg. Mange banker hadde vanskeligheter med å omfinansiere kortsiktig gjeld og noen eiendeler ble vanskelig å omsette. Som følge av dette fikk mange banker problemer med å møte forpliktelser ved forfall, og for banksektoren blir finanskrisen derfor omtalt som en likviditetskrise framfor en kapitalkrise. Et nytt fokus for Baselkomiteen ble derfor å innføre formelle krav til likviditetsstyring. Basel III inneholder to kvantitative komponenter i form av krav til likviditet på kort sikt, Liquidity Coverage Ratio, og krav til stabil finansiering, Net Stable Funding Ratio, som vil bli presentert videre i kapitlet. Dette kapitlet baseres på Baselkomiteens dokument ”Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools” fra 2013.

6.3.1 Liquidity Coverage Ratio (LCR)

LCR skal sikre at bankene har et tilstrekkelig lager av ubeheftede likvide eiendeler av høy kvalitet, High Quality Liquid Assets (HQLA), slik at de kan møte sitt likviditetsbehov over en 30 dagers stressperiode. HQLA defineres som kontanter eller eiendeler som kan konverteres til kontanter med lite eller ingen tap av verdi.

Stressscenarioet reflekterer flere av de sjokkene som oppsto under finanskrisen i 2007. Scenarioet kan beskrives som en periode med delvis tap av sikret kortsiktig finansiering, ytterligere kontraktmessige utbetalinger, nedgradering av bankenes kredittrating, økt markedsvolatilitet og et valutamarked som ikke fungerer som normalt. I en stressperiode vil kun eiendeler av høyeste kvalitet være omsettelige, og det er bare disse som kan sikre finansiering av bankenes kortsiktige forpliktelser. Stresstesten bør derfor ses på som et minimumskrav til bankene. Verdien av LCR bestemmes av beholdningen på HQLA og netto utbetalinger over 30 dager.

$$LCR = \frac{\text{Verdien av beholdningen av HQLA}}{\text{Sum netto utbetalinger 30 neste dager}} \geq 100\%$$

HQLA - Brøkens teller

For å kvalifiseres som HQLA må eiendelene være lett omsettelige og likvide i en periode med stress og i de fleste tilfeller være kvalifisert for bruk i sentralbankens virksomhet (Baselkomiteen 2013b s. 11-14). Eiendelene vektlegges med ulike satser etter hvor likvide de

er. Dersom satsen er lavere enn 100 % er eiendelene underlagt "haircuts". Det vil si at den virkelige markedsverdien er lavere enn den antatte verdien långiver har fastsatt. Jo høyere sannsynligheten er for mislighold, jo høyere "haircut" tilegnes eiendelene.

HQLA er delt inn i nivå 1 og nivå 2. Nivå 1-eiendeler er de mest likvide eiendelene, og de med høyest kvalitet. Eiendeler av nivå 1 omfatter generelt kontanter, sentralbankreserver og visse omsettelige verdipapirer med sikkerhet i blant annet stat og sentralbank. Disse eiendelene blir vektlagt med 100 %, og er derfor ikke underlagt noen "haircuts". Nivå 1 må minimum utgjøre 60 % av de totale eiendelene, men det er ingen begrensninger for hvor stor andel nivå 1-eiendelene kan utgjøre.

Nivå 2-eiendeler deles inn i 2A og 2B og kan til sammen ikke utgjøre mer enn 40 % av en banks totale beholdning av HQLA. Nivå 2A-eiendeler omfatter blant annet visse statspapirer med fortrinnsrett og selskapsobligasjoner med inntil 20 % risikovekt. Nivå 2B-eiendeler inkluderer lavere rangerte foretaksobligasjoner, boliglån, verdipapirer og aksjer som oppfyller visse vilkår, og kan ikke utgjøre mer enn 15 % av en banks totale bestand av HQLA. Nivå 2 eiendeler er underlagt 15 % "haircuts".

Likviditeten til eiendeler avhenger av det underliggende stressscenarioet, volum og tidsrammen. Fundamentale, markedsbaserte og operasjonelle faktorer må tilfredsstilles for at eiendeler skal regnes som likvide (Baselkomiteen 2013b s. 7-9).

Fundamentale faktorer som må tilfredsstilles

- Eiendelene skal ha lav risiko. Faktorer som fremmer dette er høy kredittverdighet hos utstederen, lav durasjon og lav inflasjonsrisiko.
- Enkel og sikker verdsettelse av eiendelene, slik at det er enighet mellom aktørene. Prisformelen må være offentlig tilgjengelig og lett å beregne, og ikke være avhengig av sterke forutsetninger.
- Eiendelene skal ikke være gjenstand for høy korrelasjon med risikable aktiva. Eiendeler som for eksempel er utstedt av finansinstitusjoner har høy sannsynlighet for å være illikvide i tider med likviditetsstress i banksektoren.
- Eiendelene må være notert på et etablert børsmarked.

Markedsrelaterte faktorer som må tilfredsstilles

- Eiendelene skal handles i et marked med et stort antall aktører og høy omsetning og det bør underbygges historiske bevis for bredden og dybden i markedet.
- Eiendelene skal ha lav volatilitet.
- Historien skal vise at det har vært trygt å investere i eiendelene ved urolige tider.

Eiendelene er også underlagt visse operasjonelle krav, og vi vil nå gjennomgå et lite utvalg av disse:

- Alle eiendeler av høy kvalitet må til enhver tid la seg konvertere til kontanter. Eiendelene må derfor være tilgjengelige og ikke ha juridiske, regulatoriske eller kontraktmessige restriksjoner som hindrer banken i å konvertere de.
- De likvide eiendelene må ikke benyttes som sikring for andre plasseringer eller dekke driftskostnader som husleie og lønn.
- Det foretrekkes at bankene selger noe av deres høykvalifiserte eiendeler for å teste ut markedstilgjengeligheten, hvor effektiv salgsprosessen er, og for å minimere de negative effektene som vil oppstå ved salg i en stressperiode.
- Mens LCR er forventet å være oppfylt og rapportert i en felles valuta, forventes det at bankene er i stand til å møte likviditetsbehov i enhver valuta. LCR forventes å bli overvåket og rapporter til bankene for å spore eventuelle eksponeringsproblemer som kan oppstå. Bankene bør ta i betraktning at det i en stressperiode vil bli vanskelig å få tilgang på nødvendig valuta.

Netto utbetalinger - Brøkens nevner

Nevneren i LCR er samlede netto utbetalinger (Baselkomiteen 2013b s. 20 og 34). Netto utbetalinger defineres som totale forventede utbetalinger minus totale forventede innbetalinger, i det angitte stressalternativet for de påfølgende 30 kalenderdager. Totale forventede utbetalinger beregnes ved å multiplisere utestående balanser i ulike kategorier eller typer av gjeld og ikke-balanseførte-forpliktelser med satsene for hvor fort de forventes å bli tappet. Jo fortere de forventes å bli tappet, jo høyere satser blir de tilegnet. Totale forventede innbetalinger beregnes ved å multiplisere utestående balanse av ulike kategorier av avtalefestede fordringer med satser for hvor raskt de forventes å strømme inn. For eksempel vil utlån til finansielle foretak anses som mer sikkert enn utlån til kunder, og vil derfor få en høyere prosentsats. Totale innbetalinger er underlagt et samlet tak på 75 % av de totale forventede utbetalinger, noe som sikrer et minimum av HQLA-beholdning til enhver tid.

Krav til LCR og lettelser i likviditetskravet

Standarden krever at LCR, i en situasjon uten økonomisk stress, ikke skal være lavere enn 100 % (Baselkomiteen 2013b, s. 4). Det vil si at beholdningen av HQLA minst skal tilsvare samlede netto utbetalinger. Bankene er forventet å møte dette kravet i normale tider, slik at de holder et lager av ubeheftede HQLA som et forsvar mot et potensielt utbrudd av likviditetsstress. Under en periode med økonomisk stress kan bankene bruke sin beholdning av HQLA, og LCR kan dermed falle under 100 %.

Det er knyttet mye usikkerhet rundt selve likviditetskravet og når det skal innføres. 6. januar 2013 la Baselkomiteen frem lettelser i likviditetskravene og en revidert tidsplan for innfasing av kravene (Finanstilsynet 2012b s. 25). Planen var først at innføringen av likviditetskravene skulle starte i 2013, men dette ble utsatt. Foreløpig er kravet at innføringen skal settes i gang i 2015 og at bankene skal tilfredsstille kravet innen januar 2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
LCR	60 %	70 %	80 %	90 %	100 %

Tabell 8: Plan for innfasing av LCR.

En slakkere definisjon på likviditeten gir bankene større mulighet til å nå likviditetskravet. Lettelser i likviditetskravet var blant annet endring i kalkulasjonsmetoden, noe som vil redusere behovet for likviditetsbuffer. Når Baselkomiteen la ut deres forlag i 2010 var det kun statsobligasjoner og selskapsobligasjoner med høy kvalitet som ville telle som likvide midler. Fra banksektoren ble det derimot jobbet hardt for å redusere på disse kravene, da det ble hevdet at bankene ikke hadde evne til å nå disse målene³⁷. Det var antakelig dette som førte til at det i januar i år ble en slakkere definisjon på likviditetskravene. Det ble blant annet enighet om å inkludere aksjer og selskapsobligasjoner av lavere kvalitet i nivå 2. Leder av Baselkomiteen, Stefan Ingves, sier at disse endringene vil øke den gjennomsnittlige LCR for verdens 200 største banker fra 105 % til 125 %.

Likviditetlettelsenes påvirkning på aksjekursene

8. januar 2013 skriver Financial Times en artikkel om hvordan lettelsene i LCR påvirket aksjekursene til et utvalg internasjonale banker (Masters, B. og Nasiripour, S. 2013). Resultatene viser at de bankene som hadde en LCR under 100 % fikk en økning i aksjekursen. Aksjekursen til Bank of Ireland, som har en LCR på 76,2 %, fikk en økning på hele 7,6 %.

³⁷ Masters, B. (2013).

Bankene som allerede hadde tilfredsstilt kravet til LCR fikk ingen økning i aksjekursene, og Santander og HSBC opplevde til og med reduksjon i kursene.

Vi synes dette var interessant, og ønsket derfor å undersøke hvilken effekt lettelsene hadde for de børsnoterte norske bankene. Vi så på DNB, Sparebank 1 SR og Storebrand, men ingen av disse bankene fikk nevneverdige kursendringer i perioden. Det at bankene ikke fikk endringer i aksjekursene denne perioden kan skyldes at bankene allerede tilfredsstiller kravet til LCR. Dette vil vi komme tilbake til i kapittel 9.5.

6.3.2 Net Stable Funding Ratio (NSFR)

Net Stable Funding Ratio er det andre målet for likviditet utarbeidet av Baselkomiteen (Baselkomiteen 2010b s. 25-26). Mens LCR skal sikre likviditet i en kort stressperiode, skal NSFR sikre at banker har tilstrekkelig med stabile midler til å overleve et langsiktig stressscenario over ett år. Da LCR krever en viss mengde likvide midler, skal NSFR bidra til at disse midlene ikke finansieres med kortsiktige midler som utløper like etter LCRs tidshorisont på 30 dager. Målet ved NSFR er å skape strukturelle endringer i finansieringen slik at bankene beveger seg i retning av en mer stabil og langsiktig finansiering av eiendelene. Vi vet per i dag ikke når NSFR skal være tilfredsstilt, men Baselkomiteen har foreslått at bankene starter implementeringen innen 1. januar 2018.

$$\text{NSFR} = \frac{\text{Tilgjengelig stabil finansiering}}{\text{Nødvendig stabil finansiering}} \geq 100 \%$$

NSFR krever at tilgjengelig stabil finansiering er større eller lik nødvendig stabil finansiering med ett års tidshorisont. Stabil finansiering er definert som de delene av egenkapitalen og gjeldsfinansieringen som forventes å være sikre kilder til finansiering over en periode på ett år eller mer. Nødvendig stabil finansiering beregnes ut i fra risikoprofilene til bankenes eiendeler, risiko utenfor balansen, og andre utvalgte aktiviteter.

7 Særnorske krav til bankene

7.1 Strengere kapitalkrav til norske banker

22.mars 2013 kom Finansdepartementet med en pressemelding der de la frem et lovforslag om strengere kapitalkrav til de norske bankene (Finansdepartementet 2013b).

Finansdepartementet foreslår en gradvis opptrapping fra 1. juli 2013. Lovforslaget har tatt utgangspunkt i Basel III, men lagt til to nye bufferkrav for bankene. Det ene bufferkravet er en systemrisikobuffer på 2 % ren kjernekapital fra 1.juli 2013, og 3 % ren kjernekapital fra 1.juli 2014. I tillegg introduserer Finansdepartementet en særskilt buffer for systemviktige banker på 1 % fra 1.juli 2015 og 2 % fra 1.juli 2016. Inkludert Finansdepartementets foreslåtte buffere og bufferne fra Basel III blir det totale kravet til ren kjernekapital 12,5 % og 14,5 % for de systemviktige bankene. Kravet til kjernekapitalen blir 14 % og kravet til ansvarlig kapital 16 %. For de systemviktige bankene blir kravet til kjernekapital 16 % og kravet til ansvarlig kapital 18 %.

Ren kjernekapital 4,5 %	Motsyklisk buffer 0-2,5 %	Bevaringsbuffer 2,5 %	Systemrisikobuffer 3 %	Hybridkapital 1,5 %	Tilleggskapital 2 %
Ren kjernekapital - 12,5 %				Annen kjernekapital - 1,5 %	Tilleggskapital - 2 %
Kjernekapital - 14 %					Tilleggskapital - 2 %

Tabell 9: Foreslåtte kapitalkrav for norske banker innen 2014.

Ren kjernekapital 4,5%	Motsyklisk buffer 0 - 2,5%	Bevaringsbuffer 2,5%	Systemrisikobuffer 3 %	Krav til systemviktige 2 %	Hybridkapital 1,5 %	Tilleggskapital 2 %
Ren kjernekapital - 14,5 %					Annen kjernekapital	Tilleggskapital
Kjernekapital - 16 %						Tilleggskapital - 2 %

Tabell 10: Foreslåtte kapitalkrav for de norske systemviktige bankene innen 2016.

7.2 Risikovekter for boliglån

Norske myndigheter er positive til muligheten bankene har til å benytte IRB-metoder for en mer avansert risikostyring (Finansdepartementet 2013a). Likevel har de sett at bankenes risikomodeller har klare begrensninger, blant annet ved vurdering av boligmarkedet. Bankene vurderer risikoen for tap på utlånsporteføljen på grunnlag av historiske data. De siste årene har det norske markedet vært preget av historisk lave renter, lav arbeidsledighet og en sterk reallønnsvekst, noe som har gjort tapene på boliglån små. Da det ikke er noen selvfølge at denne trenden fortsetter, er det viktig at bankenes beregningsgrunnlag tar hensyn til den høye prisveksten i boligprisene og høy gjeld i husholdningene. Sammenlignet med andre land og tidligere nivåer i Norge, er husholdningenes gjeldsbelastning i Norge nå svært høy³⁸. Mange husholdninger har en samlet gjeld som er over dobbelt så høy som disponibel inntekt. Dersom rentene og/eller arbeidsledigheten øker kan dette medføre høyere misligholdsrater for boliglån. Det er vanskelig å forutse hvordan en ny nedgangskonjunktur kan utvikle seg, og utviklingen i andre land har vist at utslagene i aktivapriser i en finanskriser kan være store. Eventuelle nye beregningsmodeller må derfor ta hensyn til den samfunnsøkonomiske risikoen knyttet til et tilbakeslag i boligmarkedet. Derfor mener Finansdepartementet det er fornuftig å kombinere IRB-modellene med minstekrav til risikovektene eller beregningsgrunnlaget, slik som Basel I-gulvet. I tillegg til en økning i risikovektene for IRB-bankene åpner Finanstilsynet for en innstramning av kapitalbindingen for boliglån for standardmetodebankene, grunnet høye boligpriser og økt gjeldsbelastning.

22. mars 2013 la Finansdepartementet fram fire forslag til nye kapitalkrav for bankene i et høringsbrev (Finansdepartementet 2013a). Alternativene omhandler stort sett risikovekter, og Finansdepartementet har fokus på at et nytt system ikke skal svekke beregningsgrunnlaget for kapitalkravet sammenlignet med dagens regler i Norge.

I alternativ 1 er det foreslått at IRB-metoden skal benytte en risikovekt for boliglån på minimum 35 %, eventuelt samme vekt for boliglån som standardmetoden. Ved standardmetoden benyttes 35 % risikovekt for lån opp til 80 % av boligens verdi, mens lån over 80 % vektet med 100 %.

³⁸ Finanstilsynet (2013).

I alternativ 2 er det foreslått skjerpede minstekrav til parameterne i IRB-metoden. I IRB-metoden benyttes sannsynligheten for mislighold (PD) og forventet tapsprosent ved mislighold (LGD) som parametre for å estimere risikovektene. Et alternativ kan være å sette høyere minstekrav til LGD for lån med pant i bolig. Et minstekrav til LGD på ca 20 % vil trolig kunne gi en risikovekt for boliglån på minimum 20 %.

I alternativ 3 foreslås bruk av multiplikator for å oppjustere den risikovekten bankene selv har beregnet. De norske bankene som benytter IRB-metoden har i dag en gjennomsnittlig risikovekt for boliglån på 10-13 %. For å øke risikovektene til 20 % - 25 %, er det foreslått en multiplikator på 2. Dette vil føre til at bankenes risikovurderinger blir opprettholdt.

I det fjerde og siste alternativet er det foreslått en bruk av minstekrav for risikovekter. Dagens Basel I-gulv gir en gjennomsnittlig risikovekt for boliglån for IRB-banker på 20 % - 25 % avhengig av sammensetning av bankens balanse og eventuelle tilpasninger. Ved å videreføre dette kravet vil ikke IRB-bankenes beregningsgrunnlag svekkes sammenlignet med dagens regler.

7.3 Nordisk harmonisering

Finansdepartementet arbeider for at alle banker som driver virksomhet i Norge skal følge likere regler. En nordisk arbeidsgruppe har blant annet pekt på at det kan være en fordel dersom bankene må beregne kapitaldekningen etter de reglene som gjelder i de landene de utøver virksomhet. Reglene vil da også gjelde for banker som har hovedkontor i et annet land. Dermed vil myndigheten ha mulighet til å pålegge strengere krav i et land, grunnet blant annet systemrisiko, og det vil også gi likere konkurransevilkår i landet (Finansdepartementet 2013b).

Kapitalkravsregelverket vil trolig gi myndighetene mulighet for at systemviktige banker skal få et ekstra særskilt kapitalkrav (Norges Bank 2012). I Sverige har myndighetene allerede gitt uttrykk for at de vil øke kravet til kapitaldekning for de fire største bankene i forhold til hva som er gitt i Basel III-regelverket. Kravet vil øke med 3 prosentpoeng i løpet av 2013 og 5 prosentpoeng fra 2015. Dersom disse kravene blir gjeldende vil kravet til kapitaldekning for de store bankene komme på 15,5 % og 18 % med motsyklisk buffer. Dette tilsvarer kravet som Finansdepartementet har foreslått til de systemviktige bankene i Norge. Siden de nordiske landene er integrerte, vil eventuelle ulikheter sannsynligvis få en påvirkning på det norske markedet. En harmonisering er derfor viktig for at det indre markedet skal fungere.

Ren kjernekapital 4,5%	Motsyklisk buffer 0 - 2,5%	Bevaringsbuffer 2,5%	Krav til systemviktige banker 5 %	Hybridkapital 1,5 %	Tilleggskapital 2 %
Ren kjernekapital - 14,5 %				Annen kjernekapital	Tilleggskapital
Kjernekapital - 16 %					Tilleggskapital - 2 %

Tabell 11: Sveriges forslag til minstekrav til ansvarlig kapital i en stor bank i 2019.

8 Diskusjonen rundt Basel III

Ettersom Basel III-regelverket påvirker mange aktører, har det vært mange diskusjoner og meninger rundt innføringen av regelverket. Da regelverket ikke er endelig fastsatt kan reaksjonene ha en påvirkning på hvordan regelverket til slutt ender opp. Vi vil derfor se på noe av diskusjonen som har vært både internasjonalt og i Norge.

8.1 Den internasjonale diskusjonen

12. mars 2013 uttalte Stefan Ingves i Reuters at det foregår en heftig debatt om Basel III³⁹. Problemet er å finne krav som er enkle å anvende, men avanserte nok til at de gjør banksektoren tryggere. Andy Haldane, direktør for finansiell stabilitet i Bank of England, og Thomas Hoenig, direktør i Federal Deposit Insurance Corporation, mener at Basel III er for kompleks til å fungere i virkeligheten og ber kommisjonen endre reglene.

Blant de som har vært skeptiske til Basel III er banksektoren og myndighetene i USA. Bankene har vært bekymret for at de ikke har god nok tid til å få tilstrekkelig kunnskap om det nye regelverket, og har ikke hatt troen på at de skulle klare å gjøre de nødvendige endringene innenfor tidsrammen⁴⁰. En annen faktor som har gjort amerikanerne negative til regelverket er at det kan ha en negativ effekt på utlånsveksten i landet. Dette kan i så fall føre til redusert vekst og forverre USAs konkurransevne.

Mange uttrykker misnøye med USAs manglende vilje til å godta regelverket, og Europa har forsøkt å presse amerikanske myndigheter til å godta forskriftene⁴¹. Siden de amerikanske myndighetene utsatte implementeringen av Basel III har europeiske banker bedt EU-kommisjonen om å utsette innføringen av Basel III til januar 2014. Dersom de europeiske bankene innfører kravene til Basel III før de amerikanske bankene vil dette få konsekvenser for de europeiske bankene i form av svekket internasjonal konkurransevne. Et annet forslag er å sette de amerikanske bankenes filialer i Europa under tilsyn hvis USA nøler med å innføre Basel III-regelverket.

I Reuters 14. februar 2013 uttalte kommissær for EUs indre marked og tjenester, Michel Barnier, at USA nå er klare til å gjennomføre de nye regelverkene i Basel III så snart som mulig. Sammen med guvernøren i Federal Reserve, Daniel Tarullo, er de enige om at det er

³⁹ <http://in.reuters.com/article/2013/03/12/banks-capital-baseliii-idINDEE92B0AD20130312>.

⁴⁰ <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/banksandfinance/9668664/Wall-Street-delays-Basel-III-in-threat-to-London.html>.

⁴¹ <http://www.nasdaq.com/article/schaeuble-pushing-americans-to-accept-basel-iii-20121123-00231#.UP5MJM32SSp> lest 18.januar 2013.

viktig å få en effektiv gjennomføring av det nye regelverket. Tarullo fortalte at han håpet at de nye reglene ville være ferdig i løpet av våren. Til tross for forsinkelsen av regelverket tilfredsstillende de fleste største bankene allerede de nye kapitalkravene⁴².

8.2 Reaksjoner i norske banker

8.2.1 Kapitalkrav og bankkostnader i Norge

Det norske markedet er generelt sett positivt til det nye regelverket, men også her har det kommet ulike reaksjoner. Administrerende direktør i Finans Norge, Idar Kreutzer skriver 24. oktober 2012 at det er enighet i Finans Norge om at økte kapitalbuffer er nødvendig for at bankene skal være rustet mot fremtidige kriser. Han mener likevel at kravene vil ha en kostnad og en konsekvens for prisen i markedet.

I følge seksjonsdirektør i Finans Norge, Erik Johansen, må de norske bankene øke kapitaldekningen med om lag 2 prosentpoeng. Denne økningen mener BIS vil trekke opp bankenes rentemargin med om lag 0,5 prosentpoeng⁴³, og dermed øke årlige renteutgifter før skattefradrag på om lag 9 milliarder kroner. I tillegg til å øke renta må de norske bankene holde tilbake overskudd og redusere risikovektet balanse⁴⁴. Erik Johansen mener en demping av risikovektet balanse vil føre til en strammere utlånspraksis ovenfor næringslivet og Nordeas toppsjef, Christian Clausen, mener at de nye reguleringene vil kvele veksten i Europa i mange år⁴⁵.

I en beregningsstudie gjort av finanstilsynet i 2010, viser de midlertidig til at et allerede strengt norsk regelverk og tilsynspraksis fører til at de nye kravene til ren kjernekapital ikke blir vesentlig strengere for norske banker⁴⁶. Bankene ville allerede hatt en ren kjernekapitaldekning over bevaringsbufferkravet på 7 %, og ville kun måtte jobbe med å gradvis øke kvaliteten på hybrid- og tilleggs kapitalen.

8.2.2 Diskusjonen rundt økt rentemargin

Det siste året har det vært en diskusjon angående bankenes boligrente, innlånsrente og dermed rentemargin. I NA24 15. november 2012 leser vi om forbrukerorganisasjoner som reagerer på

⁴² <http://www.reuters.com/article/2013/02/14/us-eu-usa-basel-idUSBRE91D11720130214>.

⁴³ <http://www.fno.no/Nyheter/bankforvirret/I>.

⁴⁴ <http://www.fno.no/Fot/arkiv-nyheter/2012/10/okte-kapitalkrav-koster/>.

⁴⁵ <http://www.hegnar.no/okonomi/article717149.ece>.

⁴⁶ Finanstilsynet (2010a).

en høy rentemargin, da lånerenten ikke reduseres selv om pengemarkedsrenten har falt⁴⁷. Porteføljeforvalter i Holbergfondene, Gunnar Torgersen, mener de nye kravene øker mengden kapital bankene må sette av per lån de gir, noe som bremser bankenes totale utlånsvolum⁴⁸. Han mener derfor at bankene må ta høyere marginer for å opprettholde inntjeningen⁴⁹. Dette støttes av informasjonsdirektør Thomas Midteide i DNB, som sier at myndighetenes krav vil øke kostnadene ved å låne penger. Deres beregninger viser at de nye kapitalkravene gjør et vanlig boliglån mellom et halvt og ett prosentpoeng dyrere.

Fagdirektør i Forbrukerrådet, Jorge Jensen, mener at bankene ikke kan forsvare seg med at de må fylle reservene for å imøtekomme nye felles europeiske krav, da finanstilsynet viste at norske banker allerede hadde nådd kravene i 2011⁵⁰.

Til tross for reaksjoner om en allerede for høy rentemargin mot slutten av 2012, bruker DNB kapitalkravene som begrunnelse for en renteøkning på 0,3 prosentpoeng i mars 2013. 12. mars 2012 kan vi også lese på dinepenger.no at Nordea, Sparebanken Vest, Sparebank 1 SR, Sparebank 1 Nord-Norge og Sparebank SMN følger etter og øker renten med omlag 0,3 prosentpoeng⁵¹. Endringene i nye lån vil gjelde fra 20. mars 2013, mens for de eksisterende lånene vil endringene gjelde fra begynnelsen av mai.

Renteøkningene har blitt refset av regjeringen. Både Jens Stoltenberg og Sigbjørn Johnsen er overrasket over at bankene øker utlånsrenten på grunnlag av kapitalkrav som enda ikke er fastsatt⁵². Johnsen peker også på at bankene har flere muligheter til å øke egenkapitalen, som blant annet å holde tilbake utbytte og utstede mer egenkapital, og at bankene bør klare seg med de marginene de har.

DNB-sjef Rune Bjerke sier på Finansnæringens dag i Oslo 19. mars 2013 at selv om banken ikke vet hvor solid den må bli, har Finanstilsynet, finansministeren og Norges Bank regelmessig indikert at DNB må øke soliditeten⁵³. Til tross for at DNB har forsøkt å øke soliditeten siden 2008, har de aldri fått tilbakemelding på at de nærmer seg. Dette er årsaken til at banken velger å øke renten i tillegg til emisjon og kutt i utbytte og antall årsverk.

⁴⁷ <http://www.na24.no/article3513219.ece> .

⁴⁸ Finanstilsynet (2010a).

⁴⁹ <http://www.dinepenger.no/bruke/derfor-faar-du-ikke-lavere-rente/10078004>.

⁵⁰ <http://www.na24.no/article3513219.ece>.

⁵¹ <http://www.dinepenger.no/spare/flere-storbanker-setter-opp-renten/20345077>.

⁵² <http://www.aftenposten.no/okonomi/Mener-bankene-bor-holde-tilbake-utbytte-heller-enn-a-oke-renten-7152443.html#.UU12zRmXTug>.

⁵³ <http://www.dn.no/forsiden/borsMarked/article2583635.ece>.

8.2.3 Diskusjon rundt særnorske kapitalkrav

Finans Norge skriver 5. juli 2012 at Stortingets finanskomité åpner for en rask innføring av nye kapitalkrav⁵⁴. Et flertall mener at Norge bør vurdere å innføre kapitalkravene raskere enn andre land, og også raskere enn resten av Norden. FRP, Høyre og Venstre stiller seg skeptiske til forslaget om særnorske krav og ønsker en nordisk koordinering. De mener at de særnorske kravene vil svekke næringens konkurransevne, noe som vil ha en negativ effekt på vekstmulighetene. Norske bedrifter vil få problemer med å få lån, og prisen på kreditt vil øke. Likevel er de åpne for strengere krav i Norge dersom det ville være nødvendig.

Noen som også reagerer på at regjeringen antyder at de ønsker å innføre nye kapitalkrav tidligere enn resten av Europa er Finans Norge⁵⁵. Grunnet kostnadene ved de nye kapitalkravene mener Finans Norge at en raskere innføring vil føre til ulike konkurransevilkår og dermed ødelegge for norskbasert finansnæring og økonomisk utvikling. De peker på at et minimum må være at det blir en harmonisering blant de nordiske landene.

⁵⁴Finans Norge (2012b).

⁵⁵Finans Norge (2012c).

9 Basel III-utfordringer for et utvalg norske banker

9.1 Innledning

Vi ønsker få svar på hvilke utfordringer den norske banksektoren har for å møte de kommende kravene til kapital og likviditet. For å få svar på problemstillingen vil vi gjøre en analyse av 17 norske banker. For å analysere kapitalen til bankene ser vi på kjernekapital og den ansvarlige kapitalen som bankene offentliggjør i årsrapportene og gjør nødvendige beregninger for å finne ren kjernekapital. For å undersøke bankenes likviditet vil vi beregne LCR for hver av bankene i utvalget. Vi velger å ikke gjøre beregninger for NSFR, da vi kun ønsker å se på likviditet på kort sikt. Da bankene ikke offentliggjør leverage ratio har vi på grunn av tidsbegrensninger ikke valgt å gå nærmere inn på denne faktoren.

9.2 Utvalget

Vi ønsker å analysere både små, mellomstore og store banker for å se om det er noen ulikheter i hvordan de tilfredsstiller kravene. Vi har tatt utgangspunkt i Finanstilsynets gruppering av bankene i rapportene Finansielt Utsyn. Grupperingen er etter størrelsen på forvaltningskapital, hvor de store banker er definert som banker med forvaltningskapital fra 50.000 millioner og oppover. Alle de store bankene i utvalget er systemviktige banker i Norge. Bankene som har en forvaltningskapital mellom 10.000 og 50.000 millioner har vi definert som mellomstore, mens små banker er banker med forvaltningskapital under 10.000 millioner.

Forvaltningskapital	Banker
1 615 000	DNB Bank ASA
536 000	Nordea Bank Norge
130 000	Sparebank 1 SR
100 000	Sparebank 1 SMN
70 000	Sparebank 1 Nord-Norge
50 000	Sporebanken Møre
44 000	Sporebanken Pluss
23 000	Sparebank 1 Østfold Akershus
17 000	Fana Sparebank
7 600	Lillestrømbanken
7 100	Sporeskillingsbanken
3 600	Askim Sparebank
3 300	Søgne og Greipstad Sparebank
2 400	Harstad Sparebank
2 100	Berg Sparebank
1 800	Grue Sparebank
500	Vang Sparebank

Tabell 12: Et utvalg norske banker fordelt etter forvaltningskapital. Tallene er oppgitt i millioner.

9.3 Bankenes kapitaldekning fra 2008-2012

Basel III-regelverket og de foreslåtte særnorske kravene setter strengere krav til kapitaldekningen i bankene, og vi ønsker derfor å se hvordan de norske bankene er stilt for å møte de kommende kravene. Det nye regelverket er komplekst, og vi nøyer oss derfor med endringer i kapitalmengden fremfor endringer i krav til kvaliteten og endringer i beregningsgrunnlaget. Kapitaldataene vi har samlet inn er derfor basert på det gjeldende norske regelverket, og vil ikke stemme helt overens med det nye regelverket. Ingvild Eide Sanden i Finanstilsynet mener at reglene i Norge allerede er så strenge at innføringen av Basel III ikke vil gi store utslag i beregningen av kapitaldekningen.

For å se om bankene i utvalget tilfredsstillter kapitalkravene har vi sett på ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital. Vi har samlet kjernekapitaldekning og ansvarlig kapitaldekning fra bankenes årsrapporter, mens ren kjernekapitaldekning har blitt beregnet ved hjelp av bankenes noter om kapitaldekning. Ren kjernekapital fant vi ved å trekke fondsobligasjoner fra kjernekapitalen og delte dette på det offentliggjorte beregningsgrunnlaget. Da vi også ønsker å se om bankene har gjort noen endringer i kapitaldekningen etter finanskrisen og offentliggjøringen av det nye Basel-regelverket ser vi på data fra 2008-2012. I dette kapitlet vil vi først presentere hvordan bankene generelt tilfredsstillter de kommende kravene. Deretter vil vi se på bankene fordelt på forvaltningskapital, før vi går nærmere inn på de systemviktige bankene. I analysen vil vi alltid inkludere en motsyklisk buffer på 2,5 %.

9.3.1 Bankenes gjennomsnittlige kapitaldekning

Gjennomsnittlig kapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012
Ren kjernekapital	12,65 %	14,57 %	15,28 %	14,98 %	15,85 %
Kjernekapital	13,57 %	15,87 %	16,45 %	16,22 %	17,26 %
Ansvarlig kapital	14,97 %	17,27 %	17,65 %	17,11 %	18,05 %

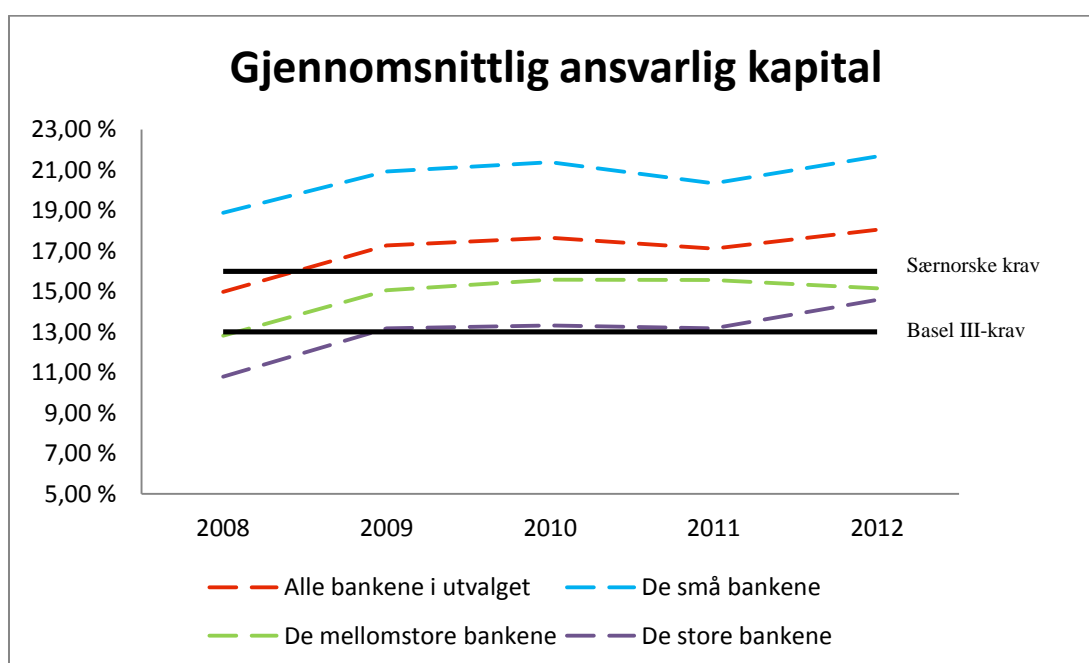
Tabell 13: Gjennomsnittlig ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital for de utvalgte bankene.

Fra tabell 13 kan vi tydelig se at bankene i utvalget har økt kapitaldekningen de siste årene. Vi ser at bankene gjennomsnittlig har hatt en ansvarlig kapitaldekning, kjernekapitaldekning og ren kjernekapitaldekning lang over hva som er det fremtidige kravet i Basel III på henholdsvis 13 %, 11 % og 9,5 %, og over de foreslåtte særnorske kravene på 16 %, 14 %, og 12,5 %. Ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital har omtrent endret seg i takt med hverandre

fra 2008 til 2012, noe som betyr at det har vært relativt lite endringer i tilleggskapitalen og hybridkapitalen.

9.3.2 Bankenes kapitaldekning fordelt på forvaltningskapital

I dette kapitlet ser vi på kapitaldekningen til bankene i utvalget fordelt på forvaltningskapital. For enkelhetens skyld ser vi kun på gjennomsnittet i de ulike størrelsene, mens kapitalberegningene for hver enkelt bank følger i vedlegg 3. I vedlegget kan vi også se at det nesten bare er de store bankene som har tilleggskapital, og vi har derfor valgt å kun se på dette i den utvidede analysen av de systemviktige bankene.

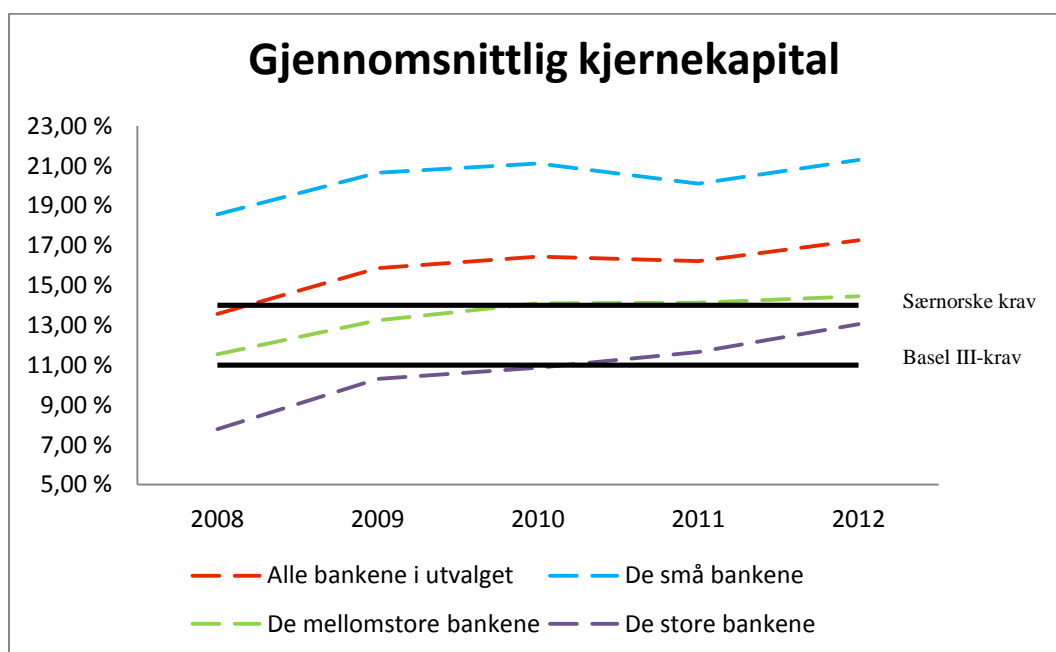
Figur 7: Gjennomsnittlig ansvarlig kapital fordelt på forvaltningskapital

Gjennomsnittlig ansvarlig kapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012
Alle bankene i utvalget	14,97 %	17,27 %	17,65 %	17,11 %	18,05 %
De små bankene	18,89 %	20,93 %	21,38 %	20,35 %	21,67 %
De mellomstore bankene	12,81 %	15,06 %	15,59 %	15,56 %	15,15 %
De store bankene	10,79 %	13,18 %	13,32 %	13,18 %	14,58 %

Tabell 14: Gjennomsnittlig ansvarlig kapital fordelt på forvaltningskapital

Ved å se på den ansvarlige kapitalen til bankene i utvalget fordelt på forvaltningskapital, ser vi at det er store forskjeller i kapitaldekningen til de norske bankene. De små bankene har en mye høyere ansvarlig kapital enn de andre bankene, og ligger langt over kravet i Basel III på 13 % og det endelige foreslåtte særnorske kravet på 16 %. De mellomstore bankene ligger også over kravet i Basel III, og det særnorske kravet på 15 % innen 1.juli 2013. Bankene må

likevel øke kapitalen da de ligger under det endelige særnorske kravet på 16 % innen 2014. De største bankene har lavest kapitaldekning og har til tider ligget under kravet til både Baselkomiteen og Finansdepartementet. I 2009 var det en klar økning i den ansvarlige kapitalen i de fleste store bankene, og mange har siden den gang ligget over Basel III sitt krav på 13 %, men likevel under det endelige særnorske kravet på 16 %. I 2012 økte de store bankene igjen den ansvarlige kapitaldekningen og dersom bankene fortsetter utviklingen er det grunn til å tro at de kan tilfredsstille det særnorske kravet innen 1. juli 2013.

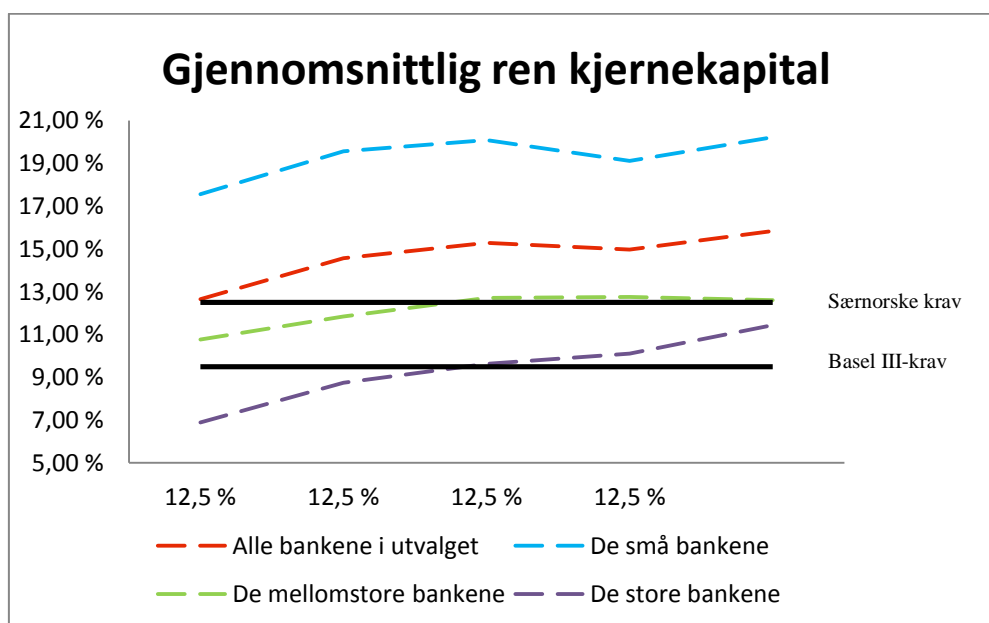
Figur 8: Gjennomsnittlig kjernekapital fordelt på forvaltningskapital

Gjennomsnittlig kjernekapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012
Alle bankene i utvalget	13,57 %	15,87 %	16,45 %	16,22 %	17,26 %
De små bankene	18,56 %	20,66 %	21,12 %	20,11 %	21,30 %
De mellomstore bankene	11,55 %	13,25 %	14,10 %	14,12 %	14,46 %
De store bankene	7,78 %	10,31 %	10,86 %	11,66 %	13,05 %

Tabell 15: Gjennomsnittlig kjernekapital fordelt på forvaltningskapital.

Vi ser at den samme tendensen går igjen i bankenes kjernekapital. De små bankene har hele perioden hatt en kjernekapital langt over kravet i Basel III på 11 % og de foreslåtte særnorske kravene på 14 %. De mellomstore bankene tilfredsstiller også kravet i Basel III og det særnorske kravet. Fra figur 8 ser vi at deres kjernekapitaldekning er mye lavere enn hos de små bankene, og de tilfredsstiller så vidt det særnorske kravet.

De store bankene ser derimot ut til å ha større utfordringer knyttet til de nye kravene til kapitaldekning. I 2008 hadde de store bankene et gjennomsnitt på 7,78 %, noe som vil si at de hadde en kjernekapitaldekning lavere enn det fremtidige kravet for ren kjernekapital. Da de store bankene har lyktes med å øke kjernekapitalen tilfredsstillende nå Basel III-kravet på 11 % og det særnorske kravet på 13 % innen 1. juli 2013. Det kan dermed se ut til at bankene har gjort noen grep for å møte de fremtidige kravene. Likevel når de enda ikke det endelige kravet som Finansdepartementet har foreslått, og de må derfor fortsette utviklingen.

Figur 9: Gjennomsnittlig ren kjernekapital fordelt på forvaltningskapital

Gjennomsnittlig ren kjernekapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012
Alle bankene i utvalget	12,65 %	14,57 %	15,28 %	14,98 %	15,85 %
De små bankene	17,57 %	19,57 %	20,10 %	19,12 %	20,23 %
De mellomstore bankene	10,77 %	11,84 %	12,72 %	12,76 %	12,60 %
De store bankene	6,89 %	8,75 %	9,64 %	10,11 %	11,44 %

Tabell 16: Gjennomsnittlig ren kjernekapital fordelt på forvaltningskapital

Fra figur 9 ser vi at samtlige banker i utvalget har en gjennomsnittlig ren kjernekapital godt over Basel III-kravet på 9,5 %. Mens de små og mellomstore bankene også tilfredsstillende det foreslåtte særnorske kravet til ren kjernekapital på 12,5 %, ligger de store bankene noe under dette kravet. De store bankene ligger likevel nær kravet på 11,5 % som skal være tilfredsstillende innen 1. juli 2013, og fortsetter de den samme økningen som de har hatt vil de ikke ha noe problem med å tilfredsstillende de særnorske kravene innen 2014.

I gjennomgangen av de ulike kapitaldekningene har vi sett at det ikke har vært betydelig endring i utviklingen i bankenes kapital etter offentliggjøringen av Basel III-regelverket i 2010. De fleste bankene har hatt en økning fra 2008, men det ser likevel ikke ut til at Basel III har hatt store påvirkninger på bankenes kapitaldekning. Det er kun de store bankene som ser ut til å ha gjort grep for å øke kapitaldekningen etter 2010. Dette er naturlig ettersom det er de store bankene som ligger lengst unna de kommende kravene.

9.3.3 Systemviktige banker

Som nevnt tidligere er alle bankene vi har definert som store banker også systemviktige banker og Finansdepartementet vil sette strengere krav til disse. Da disse bankene i tillegg er lengst unna kapitalkravene i Basel III, vil vi gå grundigere inn på hvordan de enkelte bankene er rustet for å møte de kommende kravene. Vi vil også se på bankenes hybridkapital og tilleggskapital for å se hva bankene må gjøre for å tilfredsstille de kommende kapitalkravene. Vi vil nå sammenligne kapitaldekningen i de systemviktige bankene med de antatte særnorske kravene til kapitaldekningen for de systemviktige bankene. Vi ser derfor på kapitalkrav inkludert systemrisikobuffer, krav til systemviktige banker og en motsyklisk buffer på sitt høyeste. Det totale kravet til ren kjernekapital er derfor 14,5 % innen 1. juli 2016.

Ren kjernekapital	2008	2009	2010	2011	2012
DNB Bank ASA	6,80 %	8,10 %	10,00 %	10,60 %	11,50 %
Nordea Bank Norge	6,10 %	7,03 %	7,96 %	8,04 %	11,01 %
Sparebank 1 SR	6,10 %	9,21 %	9,84 %	9,87 %	11,77 %
Sparebank 1 SMN	7,03 %	7,85 %	9,34 %	9,30 %	10,40 %
Sparebank 1 Nord-Norge	8,43 %	11,58 %	11,03 %	12,74 %	12,50 %

Tabell 17: Ren kjernekapital for de systemviktige bankene

Med unntak av Sparebank 1 SMN ser vi at de systemviktige bankene ligger greit an i forhold til det særnorske kravet på 11,5 % innen 1. juli 2013. Likevel er bankene et godt stykke under det endelige kravet. For å nå kravene innen 2016 må bankene øke ren kjernekapital med 2 - 4 prosentpoeng. Dette er en stor økning, men ikke større enn den økningen flere av bankene har hatt de siste årene. En av de bankene som må øke kapitalakkumuleringen ytterligere for å nå kravene er Sparebank 1 SMN. De har kun hatt en økning på 2,55 prosentpoeng de siste fire årene, og er den banken som ligger lengst unna kravet. Sparebank 1 Nord-Norge må også øke kapitalen mer enn de har gjort de siste årene, men er likevel den banken som ligger nærmest kravet på 14,5 % innen 1. juli 2016. Da samtlige banker må øke den rene kjernekapitalen støtter dette opp om bankenes uttalelser om at de må iverksette tiltak for å øke den rene kjernekapitalen.

Kjernekapital	2008	2009	2010	2011	2012
DNB	7,80 %	9,20 %	11,10 %	11,20 %	11,80 %
Nordea Bank Norge	6,50 %	7,60 %	8,60 %	9,70 %	12,80 %
Sparebank 1 SR	6,86 %	11,02 %	11,55 %	12,82 %	14,36 %
Sparebank 1 SMN	8,14 %	11,08 %	11,05 %	10,84 %	11,70 %
Sparebank 1 Nord-Norge	9,61 %	12,66 %	12,01 %	13,75 %	14,61 %

Tabell 18: Kjernekapital for de systemviktige bankene

Hybridkapital	2008	2009	2010	2011	2012
DNB Bank ASA	1,00 %	1,10 %	1,10 %	0,60 %	0,30 %
Nordea Bank Norge	0,40 %	0,57 %	0,64 %	1,66 %	1,79 %
Sparebank 1 SR	0,76 %	1,81 %	1,71 %	2,95 %	2,59 %
Sparebank 1 SMN	1,11 %	3,23 %	1,71 %	1,54 %	1,30 %
Sparebank 1 Nord-Norge	1,18 %	1,08 %	0,98 %	1,01 %	2,11 %

Tabell 19: Hybridkapital for de systemviktige bankene

Fra tabell 18 ser vi at det kun er Sparebank 1 Nord-Norge og Sparebank 1 SR som når kravet til kjernekapital på 13 % innen 1.juli 2013, og at de store bankene ligger godt under det totale kravet til kjernekapital på 16 %. Sett bort i fra Sparebank 1 Nord-Norge og Sparebank 1 SR må bankene øke kjernekapitalen med 3,5 – 4 prosentpoeng. Av det totale kravet til kjernekapital kan hybridkapital kun utgjøre 1,5 %. Med unntak av DNB Bank ASA ser vi at bankene er i nærheten av eller over dette, og de må derfor fokusere på å øke beholdningen av ren kjernekapital for å øke kjernekapitalen. Ettersom Nordea Bank Norge, Sparebank 1 SR og Sparebank 1 Nord-Norge har mer hybridkapital enn det som er tillatt etter Basel III, har de egentlig noe lavere kjernekapitaldekning i henhold til kravene enn hva de selv oppgir.

Som nevnt i kapittel 2 stiller Basel III strengere krav til hybridkapital (Finanstilsynet 2010). Dette fører til at deler av de store bankenes hybridkapital ikke vil telle som kjernekapital, blant annet fordi store deler av norske bankers hybridkapital har insentiver til innløsning. Sett bort i fra DNB Bank ASA har alle de store bankene en betydelig andel hybridkapital, og vil derfor måtte øke kvaliteten på hybridkapitalen dersom den fortsatt skal telle som en del av kjernekapitalen.

Ansvarlig kapital	2008	2009	2010	2011	2012
DNB	11,00 %	12,40 %	14,10 %	13,00 %	13,60 %
Nordea Bank Norge	9,10 %	9,90 %	11,20 %	11,00 %	13,60 %
Sparebank 1 SR	10,74 %	13,76 %	14,40 %	13,98 %	15,68 %
Sparebank 1 SMN	12,20 %	14,59 %	13,37 %	12,81 %	13,80 %
Sparebank 1 Nord Norge	10,89 %	15,27 %	13,53 %	15,11 %	16,21 %

Tabell 20: Ansvarlig kapital for de systemviktige bankene

Tilleggs kapital	2008	2009	2010	2011	2012
DNB Bank ASA	3,20 %	3,20 %	3,00 %	1,80 %	1,80 %
Nordea Bank Norge	2,60 %	2,30 %	2,60 %	1,30 %	0,80 %
Sparebank 1 SR	3,88 %	2,74 %	2,85 %	1,16 %	1,32 %
Sparebank 1 SMN	4,06 %	3,51 %	2,32 %	1,97 %	2,10 %
Sparebank 1 Nord-Norge	1,28 %	2,61 %	1,52 %	1,36 %	1,60 %

Tabell 21: Tilleggs kapital for de systemviktige bankene

Kravet til ansvarlig kapital er 18 % innen 2016, og de systemviktige bankene er også langt unna dette kravet. Av de 18 % kan tilleggs kapitalen utgjøre 2 %, og det er derfor kun Nordea Bank Norge som kan øke tilleggs kapitalen nevneverdig. Alle bankene er i nærheten av å nå kravet på 15 % innen 1. juli 2013, men det er kun Sparebank 1 Nord-Norge og Sparebank 1 SR som tilfredsstiller kravet per 31.12.12.

Vi kan konkludere med at de systemviktige bankene ligger godt under kravene til ren kjerne kapital, kjerne kapital og ansvarlig kapital. Da de fleste bankene har tilstrekkelig mengde med både hybrid kapital og tilleggs kapital, må de i årene fremover fokusere på å øke den rene kjerne kapitalen for å tilfredsstille de kommende kapitalkravene. Dette er ikke særlig overraskende da Basel III-regelverket har et større fokus på ren kjerne kapital og det er kravene til den rene kjerne kapitalen som har økt mest.

9.3.4 Feilkilder ved kapitalanalysen

Tallene vi har benyttet er bankenes offentliggjorte tall på kjernekapital og ansvarlig kapital, beregnet ut fra dagens krav til de norske bankene. Tallene vil derfor ikke stemme helt overens med kapitaldekning i henhold til Basel III-regelverket, men dette vil, som nevnt tidligere, ikke ha betydelig påvirkning på kapitaldekningen grunnet allerede strenge krav.

Det er også verdt å merke seg at bankene benytter ulike beregningsmodeller.

Kapitalkrav beregnet ut i fra internmetoden vil normalt sett gjenspeile faktisk risiko bedre enn kapitalkrav beregnet med standardmetoden. Likevel benytter de små bankene standardmetoden, blant annet fordi de ikke har nok ressurser til å benytte internmetoden⁵⁶. Et eksempel på et aktivum som får veldig ulik risikovekt er boliglån. Ved utgangen av 2008 måtte banker som benyttet standardmetoden bruke en risikovekt på 35 % på boliglån innenfor 80 % av boligens verdigrunnlag. For internmetodebanker varierte den gjennomsnittlige risikovekten på boliglån fra 9 % - 17 % blant de største nordiske bankene (Andersen, H. 2010). Soliditeten til IRB-bankene kan derfor bli overvurdert sammenlignet med bankene som benytter standardmetoden, og det kan være at de store bankene egentlig har en enda lavere kapitaldekning enn hva som offentliggjøres.

Vi har valgt å analysere gjennomsnittet til bankene fordelt på forvaltningskapital. At vi ikke ser på hver av bankene i utvalget vil ikke være avgjørende for våre resultater. I vedlegg 3 kan vi se at standardavvikene for de store og mellomstore bankene er ubetydelige. Mellom de små bankene er det derimot noe større avvik, men dette vil ikke ha noen påvirkning på våre konklusjoner ettersom de små bankene generelt har en høy kapitaldekning.

⁵⁶ <http://www.norges-bank.no/pages/81996/Kapitaldekning.pdf>.

9.4 Metode for likviditetsberegning

I dette kapitlet vil vi presentere vår fremgangsmetode for beregning av likviditeten. Verktøyet vi har benyttet for å beregne bankenes LCR er et Rapporteringsskjema fra Finanstilsynet som de norske bankene benytter seg av i dag, og er fra 2012. Som nevnt i kapitlet om LCR består brøkens teller av bankens likvide eiendeler av aktiva 1 og aktiva 2. Brøkens nevner består av netto utbetalinger, som man får ved å trekke fra totale innbetalingene på bankenes totale utbetalinger.

Skjemaet vi har brukt har ikke tatt hensyn til de nye lettelsene som ble gjort 6. januar 2013. Vi har likevel benyttet skjemaet, da de norske bankene fremdeles benytter dette. Hadde vi tatt hensyn til de nye lettelsene i likviditetsberegningen, ville det vært naturlig at resultatene til LCR ville vært noe bedre. For de norske bankene ville det største utslagene kommet av lavere risikovekter ved kundeinnskudd (Finanstilsynet 2012b s. 25). Bankene ville også hatt mulighet til å la flere aktiva inngå i nivå 2-aktiva, noe som også ville økt LCR. Dette ville ikke hatt mye å si for vår analyse, ettersom vi ikke inkluderer disse aktivaene. Dette vil vi komme tilbake til i neste kapittel.

Da bankene ikke offentliggjør alle tallene som er nødvendig for å beregne LCR har vi tatt en rekke forutsetninger og beregnet noen estimer. Det er derfor viktig å påpeke at våre resultater kun er et estimat for LCR. I gjennomgangen av skjemaene har vi valgt å fylle inn tilfeldige tall for å vise hvilke poster vi har benyttet i beregningene. I vedlegg 1 viser vi nøyaktige beregningene av LCR for hver av bankene.

9.4.1 Likvide aktiva

		Poster	NOK	Vektet	Vekter jf. Basel-dok.	
Likvide aktiva	Nivå 1	1	Sedler og mynt	100	100	100 %
		2	Innskudd i sentralbanker			100 %
		3	Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer (se definisjoner), stater (inkl. den norske), sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m.			
			<i>Uten likviditetskrav</i>	100		
			<i>Med likviditetskrav</i>	100	100	100 %
	Oppsummert nivå 1 aktiva	Sum nivå 1 aktiva. Uten likviditetskrav	200	200		
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	200	200		
	Nivå 2	4	Verdipapir med 20% risikovekt utstedt eller garantert av stater, sentralbanker, PSEer (herunder norske kommuner) eller multinasjonale utviklingsbanker m.m.			
			<i>Uten likviditetskrav</i>			
			<i>Med likviditetskrav</i>			85 %
		5	Rentepapirer med rating minst AA- utstedt av ikke-finansielle foretak			
			<i>Uten likviditetskrav</i>			
			<i>Med likviditetskrav</i>			85 %
		6	OMF utstedt av norske kredittforetak, med rating minst AA-			
			<i>Uten likviditetskrav</i>			
			<i>Med likviditetskrav</i>			85 %
		7	"Covered bonds" utstedt av utenlandske foretak, med rating minst AA-			
			<i>Uten likviditetskrav</i>			
			<i>Med likviditetskrav</i>			85 %
		Oppsummert nivå 2 aktiva	Sum nivå 2 aktiva. Uten likviditetskrav	0	0	
	Sum nivå 2 aktiva. Med likviditetskrav		0	0		
	Tilleggsopplysninger	8a	OMF utstedt av norske kredittforetak uten rating eller med dårligere rating enn AA-			
		8b	OMF utstedt av kredittforetak som er hel- eller deleid av banken uansett eventuell rating			
9a		Andeler i rentefond som plasserer i nivå 1 og 2 aktiva				
9b		Andeler i rentefond som plasserer i andre sentralbankdeponerbare verdipapirer				
10		Andre ledige verdipapirer enn de som oppgis i postene fom 2 tom 9, som allerede er deponert, eller det er mulig å deponere i sentralbanker				

Tabell 22: Skjema for utfylling av bankenes likvide aktiva.

Nivå 1-aktiva er aktiva av høyeste kvalitet. Det er sjelden at årsrapportene skiller mellom de to første postene, sedler og mynt og innskudd i sentralbank. Da disse uansett vektet med lik prosentsats har vi derfor valgt å føre hele summen under post 1, sedler og mynt. På post 3 har vi plassert sertifikater og obligasjoner som kun er utstedt fra stat og kommune.

Nivå 2-aktiva består av verdipapirer med lav risiko. Her plasserer de norske bankene blant annet obligasjoner med fortrinnsrett, men ved rapportering i 2012 fjernet Finanstilsynet disse aktivaene. Deres begrunnelse for å fjerne nivå 2-aktiva er at bankene bruker mye skjønn for å vurdere likviditeten til nivå 2-aktiva. De fleste bankene bruker kun handelsvolumet som kriterium for at aktivaene skal være likvide, noe som kun er en av mange faktorer, nevnt i kapittel 6.3. Dette skyldes at det er vanskelig å få tak i data og at analysen krever kompetanse som bankene ikke innehar. Da verken vi eller bankene har grunnlag til å si om aktivaene oppfyller kravene Basel III stiller til likviditet, har vi valgt å gjøre som Finanstilsynet og ikke

ta nivå 2-aktivaene med i beregningen. Ettersom noen av bankene likevel inkluderer nivå 2-aktiva i beregning av LCR kan dette føre til at våre beregninger vil gi en noe lavere LCR enn hva bankene beregner selv.

9.4.2 Utbetalinger

		Poster	NOK	Vektet	Vekter jf. Basel-dok.	
Ut- betalin- ger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	100	5	5 %
		12	Øvrige innskudd (beholdning)	100	10	10 %
	Innskudd fra små ikke-finansielle foretak	13	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	100	5	5 %
		14	Øvrige innskudd (beholdning)	100	10	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	100	5	5 %
		16	Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	100	25	25 %
		17	Innskudd (beholdning) som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, internasjonale utviklingsbanker e.l. samt ikke-finansielle foretak (som ikke er definert som små foretak ovenfor)	100	75	75 %
		18	Innskudd (beholdning) som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er finansielle foretak			100 %
		19	Kontraktstestede renteutbetalinger knyttet til innskuddspostene nevnt ovenfor			100 %
	Verdipapirer	20	Betalinger (kupong, avdrag, forfall) knyttet til bankens egne utstedte obligasjoner, sertifikater m.m.			100 %
		21	Betalinger (kupong, avdrag, forfall) knyttet til verdipapirer sikret med pant ("asset backed securities"), OMF og strukturerte produkter for finansiering			100 %
		22	Betalinger (kupong, avdrag, forfall) knyttet til "asset backed commercial papers", "conduits" m.m. samt finansiering som banken iflg avtalen med motpart kan bli tvunget til å kjøpe tilbake innen 30 dager			100 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23	Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	100	5	5 %
		24	Ubenyttede kommitterte kredittfasiliteter (trekkrettigheter) til stater, sentralbanker, PSEer, internasjonale utviklingsbanker og ikke-finansielle foretak			10 %
		25	Ubenyttede kommitterte likviditetsfasiliteter (trekkrettigheter) til stater, sentralbanker, PSEer, internasjonale utviklingsbanker og ikke-finansielle foretak			100 %
		26	Ubenyttede kommitterte kreditt- og likviditetsfasiliteter til finansielle foretak			100 %
	Finansiering i form av gjenkjøpsavtaler (repo) og i sentralbanker basert på sikkerheter	27	Transaksjoner (repo) med basis i nivå 1 aktiva, samt finansiering i sentralbanker (D-lån, F-lån) basert på nivå 1 aktiva			0 %
		28	Transaksjoner (repo) med basis i nivå 2 aktiva, samt finansiering i sentralbanker (D-lån, F-lån) basert på nivå 2 aktiva			15 %
		29	Transaksjoner (repo) med basis i annet enn nivå 1 og 2 aktiva der motparten er stater, sentralbanker eller PSEer, samt finansiering i sentralbanker (D-lån, F-lån) basert på annet enn nivå 1 og 2 aktiva			25 %
		30	Transaksjoner (repo) med basis i annet enn nivå 1 og 2 aktiva der motparten er andre enn stater, sentralbanker eller PSEer			100 %
	Andre poster	31	Derivatgjeld nettet mot derivatfordringer (som forfaller innen 30 dager)			100 %
		32	Garantier, "letter of credit" (remburs), kreditt- og likviditetslinjer m.m. som banken har utstedt og kan tilbakekalles (ukommitterte)			0 %
		33	Økt likviditetsbehov knyttet til "ratingsklausuler" i derivatkontrakter og andre kontrakter ("collaterals"), dvs nedgradering av offisiell kredittrating med en, to eller tre trinn			100 %
		34	Økt likviditetsbehov pga mulige verdiendringer på verdipapirer som er stilt som sikkerheter ("collaterals") for derivater og andre transaksjoner			
			Sikkerheter i form av nivå 1 aktiva			0 %
			Sikkerheter i form av andre aktiva enn de som er definert under nivå 1 aktiva			20 %
		35	Kontraktstestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	100	100	100 %
		36	Andre kontraktstestede utbetalinger			100 %
	Totale utbetalinger	Samlede vektete utbetalinger	900	240		

Tabell 23: Skjema for utfylling av bankenes utbetalinger

Hovedvekten av utbetalingene er i forbindelse med bankenes innskudd fra og gjeld til kunder. Disse blir vektlagt med en prosentsetning fra 5 % - 75 %, avhengig av hvor sikre innskuddene anses. Da bankene kun offentliggjør totale innskudd i årsrapportene, var det en utfordring å finne en metode for å fordele innskuddene på de ulike postene. Etter samtaler med økonomisjef John Tore Østby i Askim Sparebank og risk manager Kim Finstad i Lillestrømbanken fikk vi et anslag for deres fordeling av innskuddene. Siden både Askim Sparebank og Lillestrømbanken er små banker benyttet vi gjennomsnittet av deres fordeling som utgangspunkt for fordelingen til de andre små bankene.

Post 11, 13 og 15 er poster som dekket av innskuddsgarantiordningen og utgjør i gjennomsnitt 56 % av totale innskudd for norske banker (Hoff, E. 2011a). Askim Sparebank og Lillestrømbanken har gjennomsnittlig 65,8 % dekket av innskuddsgarantiordningen og vi benyttet denne satsen for de små bankene. At denne andelen er større enn for gjennomsnittet av norske banker stemmer overens med teorien i kapittel 4.2. Disse bankene er små og har ofte færre store kunder. Da andelen som er dekket av innskuddsgarantien i gjennomsnitt for de norske bankene utgjør 56 %, har vi tilegnet denne fordelingen til de mellomstore bankene. For de store bankene plasserte vi 40 % av innskuddene på innskudd som er dekket av innskuddsgarantiordningen.

	Små banker	Mellomstore banker	Store banker
Dekket av innskuddsgaranti	66 %	56 %	40 %
Ikke dekket av innskuddsgaranti	34 %	44 %	60 %

Tabell 24: Andel av innskuddene som er dekket av innskuddsgarantiordningen.

For å fordele de innskuddene som ikke var dekket av innskuddsgarantiordningen tok vi utgangspunkt i innskuddsfordelingen i Askim Sparebank og Lillestrømbanken. Dette er beskrevet nærmere i vedlegg 2.

Under verdipapirer ville vi ført obligasjoner med forfall i januar 2012, men ingen av bankene hadde obligasjoner med forfall denne måneden. Post 23 er ubenyttede kassekreditter og rammelån til husholdninger og små ikke-finansielle foretak. Her har vi derfor ført totale ubenyttede kreditter fra person- og næringslivskunder.

Post 35 er lån som bankene har bevilget, men som ikke er utbetalt per 31.12.2011. I Askim benytter de «Bevilgede ikke diskonterte lån og ubenyttet rammekreditter» for å estimere dette tallet. Denne summen har vi delt på to, da lånetilsagn har to måneders akseptfrist og LCR kun er opptatt av utbetalinger på en måned. Vi har også redusert dette tallet for å justere for

lånetilsagn som kunden aldri benytter seg av. Med innspill fra John Tore Østby og Kim Finstad kom vi frem til å benytte en sats på 60 %.

9.4.3 Innbetalinger

Denne delen av rapporteringsskjemaet benyttes til å beregne bankenes totale innbetalinger

		Poster	NOK	Vektet	Vekter jf. Basel-dok.
Inn- betalin- ger innen 30 dager	Omvendte gjenkjøps- avtaler (repo)	37 Innbetalinger fra transaksjoner (omvendte repo) med basis i nivå 1 aktiva			0 %
		38 Innbetalinger fra transaksjoner (omvendte repo) med basis i nivå 2 aktiva			15 %
		39 Innbetalinger fra transaksjoner (omvendte repo) med basis i annet enn nivå 1 og 2 aktiva			100 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	40 Kommitterte trekkrettigheter og oppgjørskonti banken har hos andre foretak			0 %
	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger (renter, avdrag, forfall) fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle foretak	100	50	50 %
		42 Innbetalinger (renter, avdrag, forfall) fra lån/kreditter gitt til finansielle foretak og tilsvarende fra verdipapirer	100	100	100 %
	Bankens innskudd i andre banker (samt sentralbanker)	43 Innskudd (beholdning) som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	100	100	100 %
		44 Innskudd (beholdning) for "operative formål"			0 %
	Annet	45 Derivatfordringer nettet mot derivatgjeld (som forfaller innen 30 dager)			100 %
		46 Øvrige kontraktsfestede innbetalinger			100 %
Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	300	250	

Tabell 25: Skjema for utfylling bankenes innbetalinger

På post 41 har vi ført bankens innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger. For å finne verdien på denne posten har vi, etter rådgivning fra John Tore Østby i Askim Sparebank, kommet frem til at beste estimat var å trekke kasse-, drifts- og brukskreditter og byggelån fra "utlån til og fordringer på kunder" på inntil 1 mnd.

Post 42 er innbetalinger fra lån/kreditter gitt til finansielle foretak. Her har vi brukt "utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner" på inntil 1 mnd.

Post 43 er bankenes innskudd i andre banker. Her har vi ført obligasjoner og sertifikater og multiplisert denne verdien med 1,269. Denne satsen representerer renteutbetalingene i januar.

9.5 Likviditeten til de norske bankene

Forvaltningskapital	Banker	LCR
1 615 000	DNB Bank ASA	148
536 000	Nordea Bank Norge	84
130 000	Sparebank 1 SR	112
100 000	Sparebank 1 SMN	96
70 000	Sparebank 1 Nord-Norge	85
50 000	Sparebanken Møre	57
44 000	Sparebanken Pluss	50
23 000	Sparebank 1 Østfold Akershus	61
17 000	Fana Sparebank	76
7 600	Lillestrømbanken	185
7 100	Spareskillingsbanken	16
3 600	Askim Sparebank	49
3 300	Søgne og Greipstad Sparebank	35
2 400	Harstad Sparebank	31
2 100	Berg Sparebank	70
1 800	Grue Sparebank	73
500	Vang Sparebank	54

Tabell 26: Våre resultater av bankenes LCR

Gjennomsnittlig LCR fordelt etter forvaltningskapital	
Alle bankene i utvalget	75
De store bankene	105
De mellomstore bankene	61
De små bankene	64
De små bankene uten Lillestrøm	47

Tabell 27: Gjennomsnittlig LCR fordelt etter forvaltningskapital

Tabell 26 og 27 viser resultatene av våre beregninger av bankenes LCR. I tabell 27 ser vi at bankene hadde en gjennomsnittlig LCR på 77. Dette mener vi er relativt bra, da kravet innen 2015 er minimum å ha en LCR på 60. Likevel er det mange som er langt unna kravet per i dag, og vi ser store forskjeller i bankenes LCR, spesielt mellom de store og små bankene. Da bankene skal ha en LCR på 100 innen 2019, er det spesielt de små og mellomstore bankene som må øke likviditeten i årene fremover.

Blant de store bankene er alle innenfor kravet på 60 % som skal være tilfredsstillt innen 1.januar 2015, og de fleste når også det endelige kravet på 100 % innen 1.januar 2019. Da både DNB Bank ASA og Sparebank 1 SR tilfredsstiller LCR kan dette være årsaken til at vi, i kapittel 6.3.1, ikke fant noen endringer i bankenes aksjekurser ved offentliggjøringen av lettelsene. Blant de store bankene er det kun Sparebank 1 SMN og Sparebank 1 Nord-Norge

som har en LCR under 100, med henholdsvis 96 og 85. Som nevnt i gjennomgangen av framgangsmåten har vi tatt flere forutsetninger som kan gi store utslag i LCR. Da bankens kompleksitet øker med størrelsen på banken vil vi også tro at våre feilkilder er størst ved de store bankene. For Sparebank 1 Nord-Norge er vi relativt sikre på at feilkilden ikke vil være så utslagsgivende at LCR kommer over 100. Dette fordi banken offentliggjør en LCR på 65,2 i årsrapporten for 2012. Men for Sparebank 1 SMN, som ligger relativt nær kravet, kan vi ikke være sikker på at den virkelige LCR faktisk ligger under. Det vi derimot kan si med sikkerhet, er at banken har en høyere LCR enn hva som er dagens krav.

De mellomstore bankene har en LCR mellom 50 og 76, og de ligger derfor godt an til å nå kravet på 60 % innen 2016. Fortsetter bankene å øke beholdningen av likvide midler har de også en god mulighet til å nå målet på 100 % innen 2019.

Blant de små bankene er det større utfordringer med å nå kravet. Fem av de åtte små bankene har i dag en LCR på under 60 %. Lengst unna kravet er Spareskillingsbanken som har en LCR på bare 16. I følge samtaler med administrerende banksjef i Spareskillingsbanken, Kenneth Engedal, har banken gjort store grep for å øke likviditeten, og de har i 2012 en likviditet på 75, inkludert nivå 2-aktiva. Søgne og Greipstad Sparebank og Harstad Sparebank er også langt unna kravet til likviditet, med en LCR på om lag 30. Lillestrømbanken skiller seg ut med klart høyest LCR. Med en LCR på 185 er de ikke bare den banken med høyest LCR blant de små, men også den banken som har høyest LCR blant alle bankene i utvalget. Ettersom Lillestrømbankene skiller seg ut i forhold til de andre små bankene, har vi valgt å også se på et gjennomsnitt for de små bankene uten Lillestrømbanken. Dette gjennomsnittet er på 47, og viser at de små bankene bør fokusere på å øke likviditeten i årene som kommer.

Resultatene viser at bankene, spesielt de små, må øke likviditeten. Bankene må derfor øke beholdningen av eiendeler med lavere avkastning, noe som vil føre til kostnader som enten vil belaste kundene eller investorene (Uddu, D.O 2013). En av kostnadene for kundene kan være en lavere prising av innskudd med høy risikovekt.

9.6 Utfordringer ved beregning av LCR

Ved beregning av LCR møter vi på mange utfordringer. Hovedgrunnen til dette er at bankene ikke offentliggjør all informasjon som er nødvendig for å beregne nøyaktig LCR. Vi har derfor vært nødt til å ta en del forutsetninger, som i hovedsak er basert på informasjon for Askim Sparebank og Lillestrømbanken.

9.6.1 Utbetalinger

Bankene oppgir ikke detaljer for hvilke risikoklasser kundeinnskuddene har. Det betyr at vi har vært nødt til å estimere noen andeler for å plassere innskuddene. Totale innskudd som vi har plassert vil være riktig tall, men vi kan ikke vært sikre på at riktige andeler av kundeinnskuddene får tildelt riktige risikovekter. Se vedlegg 2 for detaljert fordeling.

Post 35 er også en post det er knyttet usikkerhet til. En del av bankene oppgir ikke “bevilgede ikke diskonterte lån og ubenyttet rammekreditt”, og vi benyttet derfor “ubenyttet kreditt” for disse bankene. For de bankene som offentliggjorde “bevilgede ikke diskonterte lån og ubenyttet rammekreditt” var denne summen identisk eller tilnærmet lik “ubenyttet kreditt”.

9.6.2 Innbetalinger

Post 42, ”Innbetalinger fra lån/kreditter gitt i finansielle foretak”, er et estimert tall, og for Sparebanken Møre og Askim Sparebank vet vi at den virkelige verdien er lavere enn hva vi fører. Dette kan gjelde for flere av bankene vi har analysert, noe som vil gi en generelt lavere LCR.

Det er også knyttet usikkerhet rundt post 43, ”innskudd som ikke holdes for operative formål”. Her har vi også tatt utgangspunkt i Askim Sparebank sine tall og gjort noen forutsetninger ut i fra verdien de har oppgitt. Vi benytter oss av obligasjoner og sertifikater for 1 mnd. Det at vi har estimert en prosentsats for renteutbetalinger i januar, vil utgjøre en liten feilkilde.

10 En analyse av ulikheter i bankenes kapital og likviditet

I dette kapitlet vil vi peke på noen av årsakene til de store forskjellene i kapitaldekningen og likviditeten til de norske bankene.

10.1 Hva skyldes de store forskjellene i bankenes kapitaldekning?

Gjennom vår analyse av de norske bankene ser vi at de store bankene har en betydelig lavere kapitaldekning enn de små bankene. De mindre bankene har en større grad av egenkapitalfinansiering, og har derfor en tendens til å ha høyere kapitaldekning enn de store bankene. En av årsakene til dette er at det er knyttet større usikkerhet til de mindre bankene. De store bankene i utvalget vårt er systemviktige banker og det er større sannsynlighet for at disse blir reddet av myndighetene ved en eventuell krise. De store bankene har derfor muligheten til å holde mindre kapital, og samtidig hente billig finansiering. (Norges Bank 2010). De små bankene er derimot avhengig av å ha en høy kapitaldekning for å skaffe seg finansiering i finansmarkedene.

En faktor som taler for at de store bankene skulle hatt større kapitaldekning enn de små, er at de benytter IRB metoden, mens de små bankene benytter standardmetode. I kapittel 7.2 presenterte vi Finansdepartementets fire forslag til krav for risikovekter for boliglån. Disse kravene gjelder først og fremst for banker som benytter IRB-metoden, det vil si de store bankene. Risikovektene vil øke disse bankenes beregningsgrunnlag, og dermed gi en enda lavere kapitaldekning. Dersom kravene blir vedtatt vil forskjellen mellom de store og de små bankene bli enda større.

10.2 Hva er årsakene til ulikheter i bankenes LCR?

Våre resultater av beregningen av LCR viser at flere av de norske bankene i utvalget ligger langt under det fremtidige kravet til LCR innen 2019. Ettersom Norge er i en bedre økonomisk situasjon enn andre land, skulle en tro at Norge ville hatt mindre problemer med å nå kravene. Likevel har de norske bankene en LCR lavere enn gjennomsnittet for utlandet⁵⁷. En av årsakene til den lave likviditeten kan være en liten tilgang til verdipapirer med lav risikovekt. Dette skyldes at det i Norge er et lite statspapirmarked, lite omfang av OMF, og få

⁵⁷ Gjennomsnittlig LCR for utenlandske bankene er 90 for de store og 85 for de små.
<http://www.bis.org/press/p120412a.htm>.

foretaksobligasjoner som har tilfredsstillende rating⁵⁸. Det internasjonale fellesorganet for sentral- og tilsynssjefer vurderer en utvidelse av aktivakretsen som kan regnes som likvide aktiva for land med utilstrekkelig mengde nivå 1-aktiva, slik som Norge⁵⁹.

Ved vår beregning av LCR har vi sett at de små bankene har større problemer med å nå LCR-kravet enn de store. En forklaring på dette kan være ulikheter i bankenes finansiering. Innskuddsfinansiering har stort sett blitt sett på som noe positivt, men blir straffet i Basel-regelverket. Ettersom de små bankene har en høyere andel innskuddsfinansiering enn de store bankene⁶⁰, kan det være en av forklaringene på at de små bankene sliter mer enn de store med å nå LCR-kravet. Da de norske bankene generelt har en høy andel innskuddsfinansiering, kan dette også være en av årsakene til at bankene har en lavere LCR enn gjennomsnittet for utlandet.

En annen forklaring som skiller bankene med høy LCR og lav LCR er hvorvidt de har obligasjoner utstedt av det offentlige eller ikke. Alle bankene i utvalget, bortsett fra noen av de små, har slike obligasjoner. Dette kan derfor være en av årsakene til at de har lavere LCR. Blant små banker med slike obligasjoner finner vi Lillestrømbanken, noe som kan forklare hvorfor de er den eneste av de små bankene med en høy LCR. Blant de bankene med en LCR lavere enn 50 er det ingen som har slike obligasjoner, mens blant bankene med en LCR høyere enn 50 er det kun Berg Sparebank som ikke har det.

⁵⁸Finanstilsynet (2012b s. 49).

⁵⁹KPMG (2013).

⁶⁰Finanskriseutvalget (2011) kap. 8.3.

11 Konklusjon

I denne oppgaven har vi sett på et utvalg norske banker for å se om de tilfredsstillende de kommende kravene til kapital og likviditet. Vi har fordelt bankene etter størrelse på forvaltningskapital og analysert forskjeller mellom bankene.

For å se om bankene tilfredsstillende de kommende kravene til kapital har vi valgt å se på bankenes rene kjernekapital, kjernekapital og ansvarlige kapital. Resultatene viser at bankene i utvalget har hatt en økning i kapitaldekningen de siste årene. Årsaker til dette er en økt bruk av interne beregningsmodeller og økt inntjening ved økte rentemarginer. Selv om samtlige banker har hatt en økning i kapitaldekningen fra 2008, ser det ikke ut til at Basel III har hatt store påvirkninger på utviklingen i kapitaldekningen. Det er kun de store bankene som ser ut til å ha gjort grep for å øke kapitaldekningen etter 2010. Økningen i kapital har ført til at samtlige banker i utvalget tilfredsstilte de kommende kravene i Basel III per 31.12.12. En grunn til at de norske bankene ikke har problemer med å nå kravene i Basel III er at bankene lenge har hatt strengere krav til kapitaldekning enn det gjeldende regelverket og at finanskrisen ikke rammet den norske banksektoren så kraftig.

Våre hovedfunn viser at det er store forskjeller mellom de små og store bankene i utvalget. De små bankene har i lang tid hatt en kapitaldekning langt over de kommende kravene til både Basel III og de foreslåtte særnorske kravene. De mellomstore bankene ligger også godt an, og tilfredsstillende kravene Basel III stiller til ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital. For i tillegg å nå de særnorske kravene innen 2014 må de kun øke den ansvarlige kapitalen med 0,85 prosentpoeng. De store bankene tilfredsstillende derimot bare kravene i Basel III, og de må derfor øke kapitalen for å nå de særnorske kravene. Etersom det også stilles strengere krav til de systemviktige bankene har vi også gjort en grundigere analyse av disse.

Resultatene viser at de store bankene må fortsette å øke den rene kjernekapitalen ytterligere. For at bankene skal nå kravet til ren kjernekapital innen 2016 må de øke den rene kjernekapitalen med 2 - 4 prosentpoeng. Dette er en stor økning, men ikke større enn den økningen flere av bankene har hatt de siste årene. Fra analysen av de systemviktige bankene har vi sett at Sparebank 1 Nord-Norge ligger bedre an til å nå kravene til kapital.

For å se om bankene tilfredsstillende de kommende kravene til likviditet, har vi også beregnet et estimat for bankenes LCR. Våre hovedfunn viser at det også her er store forskjeller mellom de store og små bankene. I motsetning til utfallet i kapitaldekningen er det de store bankene som ligger best an til å nå kravene til likviditet innen 2019. De store bankene ligger godt an og har

i dag en LCR rundt kravet på 100 %. De mellomstore bankene har en LCR mellom 50 og 60. De ligger dermed noe under det endelige kravet, men bør ikke ha noen problemer med å tilfredsstillere kravet på 60 % innen 2016. De små bankene har derimot en lang vei å gå for å nå kravet. Dersom vi utelukker Lillestrømbanken har bankene en gjennomsnittlig LCR på 47, noe som er relativt lavt. De små bankene må derfor fokusere på å øke likviditeten i årene fremover. Ettersom vi kun ser på tall fra 2011 er det mulig at bankene allerede har iverksatt tiltak for å øke likviditeten. En bank som har jobbet for å øke likviditeten det siste året er Spareskillingsbanken som har hatt en stor økning i LCR.

Som konklusjon på våre hovedfunn kan vi si at det er store forskjeller i oppfyllelse av kapital- og likviditetskravene. De store bankene tilfredsstiller likviditetskravene mens de små bankene tilfredsstiller kapitalkravene. I årene fremover må derfor de store bankene fokusere og jobbe mot å nå kravene som blir stilt til kapital, da spesielt ren kjernekapital. De små bankene må i årene fremover fokusere på å øke likviditeten ytterligere slik at de klarer å tilfredsstillere kravene innen 2019.

Litteratur og kilder

Andersen, H. (2010). "Sammenlikning av norske bankers kapitaldekning" *Penger og kreditt* 2/2010.

Baselkomiteen (1998). "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards".

Baselkomiteen (2006). "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, 2006".

Baselkomiteen (2009). "History of the Basel Committee and its Membership".

Baselkomiteen (2010a). "Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system".

Baselkomiteen (2010b). "Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring".

Baselkomiteen (2013a). "Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2012".

Baselkomiteen (2013b). "Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools".

Berge og Colliander (2010). "Hvordan er norske banker stilt for å møte de nye kapitaldekningskravene i Basel III". Masteroppgave. Bergen, Norges Handelshøyskole.

Borchgrevink, H. (2011). "Regulering av systemviktige banker-og de store nordiske bankene".

Borchgrevink, H. (2012). "Basel I-guvlet – overgangsregel og sikkerhetsmekanisme I kapitaldekningsregelverket".

DNB (2011). "Risiko - og kapitalstyring" Redegjørelse i henhold til Pilar 3.

Dirdal og Heiberg (2011). "Basel III - konsekvenser for norsk bankvesen: En analyse av DNB NOR". Masteroppgave. Bergen, Norges Handelshøyskole.

European Banking Authority (2012). "Basel III monitoring exercise. Results based on data as of 30 June 2011".

European Banking Authority (2013). "Basel III monitoring exercise. Results based on data as of 30 June 2012".

Finansdepartementet (2006). "Ot.prp.nr. 66 (2005-2006) Om lov om endringer i finansdieringsvirksomhetsloven, verdipapirhaldelloven og i enkelte andre lover (nytt kapitaldekningsregelverk)".

Finansdepartementet (2008). "NOU 2008:16 Om foretaksstyring og tiltak om manipulering av finansiell informasjon".

Finansdepartementet (2010). "Meld. St. 21 (2010-2011) Finansmarknadsmeldinga 2010".

Finansdepartementet (2013a). "Høring- beregningsgrunnlag for kapitalkrav". *Høringsnotat fra Finansdepartementet.*

Finansdepartementet (2013b). "Nye lovregler for kapitalkrav for banker"

Finanskriseutvalget (2011). "NOU 2011:1 Bedre rustet mot finanskriser" *Finanskriseutvalgets utredning.*

Finans Norge (2012a). "Produktivitet og rentemarginer i bankene".

Finans Norge (2012b) "Stortingets finanskomite: Åpner for rask innføring av nye kapitalkrav".

Finans Norge (2012c). "Høring om statsbudsjettet: Nye kapitalkrav gir høyere rentenivå".

Finanstilsynet (2011). "Praksis for godkjenning av opptak av annen godkjent egenkapital".

Finanstilsynet (2010a). "Nye kapital- og likviditetsstandarder for banknæringen, "Basel III" ".

Finanstilsynet (2012a). "Finansielle utviklingstrekk oktober 2012".

Finanstilsynet (2012b). "Resultatrapport for finansinstitusjoner".

Finanstilsynet (2013). "Kapitalkrav og risikovekter for boliglån".

Hoff E. (2011a). "Bankers likviditet og finansiering" *Penger og kreditt 3/2011.*

Hoff, E. (2011b). "Hvordan er norske bankers finansiering satt sammen, og hvordan virker risikopåslagene på bankenes utlånsrenter?".

- Härle, P., et al. (2010). "Basel III and European banking: Its impact, how banks might respond, and the challenges of implementation".
- King, P. og Tarbert, H. (2011). "Basel III- an overview". Banking and financial services policy report.
- KPMG (2013). "Nyttårspresang til bankene – LCR-kravene lempes".
- Kristoffersen (2010). " "Basel III" forslag til nytt kapital- og likviditetsregelverk: Mulige implikasjoner for banker, kunder og makroøkonomien". Masteroppgave. Bergen, Norges Handelshøyskole.
- Lillestrømbanken (2011). "Offentliggjøring av finansiell informasjon for 2011".
- Master, B. (2013). "Massive softening of Basel bank rules". *Financial Times*.
- Masters, B. og Nasiripour, S. 2013 "Basel move aims to stoke recovery" *Financial times* 08.01.2013.
- Mydske, T. (2011). "EØS-avtalens betydning for det norske finansmarkedet 1994-2011".
- Ngo, G. (2012) "Basel III: Nye krav til kapital og likviditet". Masteroppgave. Ås, Universitetet for miljø- og biovitenskap.
- Norges Bank (2010). "Finansiell Stabilitet 2/10".
- Norges Bank (2011). "Finansiell Stabilitet 2/11".
- Norges Bank (2012). "Finansiell Stabilitet 2/12".
- Norges Bank (2013). "Pengepolitisk rapport med vurdering av finansiell stabilitet".
- Sparebanken Vest (2011). "Risiko- og kapitalstyring 2011".
- Syversten, B. (2003). "Måling av markedsrisiko i norske finansinstitusjoner".
- Syversten, B. (2012). "Sammenligning av nordiske og norske banker basert på ulike soliditetsmål".
- Uddu, D.O. (2013). "Nytt likviditetsregelverk – strategiske konsekvenser".
- Van den End, J. W. (2012). "Liquidity stress-tester: do Basel III and unconventional monetary policy work?" *Applied Financial Economics: 1233-1257*.

Linker

Litteratur og teori

<http://research.nordeamarkets.com/en/2012/12/06/nytt-virkemiddel-lav-rente-lenger/>

Informasjon om analyse gjort av Bank of International Settlement

<http://www.fno.no/Hoved/Statistikk/Bank/> Bankstatistikk: gruppering og antall banker i Norge.

<http://www.norges-bank.no/no/prisstabilitet/likviditetsstyring/staende-fasiliteter/>

<http://www.norges-bank.no/no/finansiell-stabilitet/overvaking/likviditetsrisiko/>

<http://www.lovdatabank.no/for/sf/fd/xd-20000622-0632.html> Beregning av markedsrisiko.

<http://www.bis.org/bcbs/about.htm>

Diskusjon rundt det nye regelverket - Basel III

<http://in.reuters.com/article/2013/03/12/banks-capital-baseliii-idINDEE92B0AD20130312>

<http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/banksandfinance/9668664/Wall-Street-delays-Basel-III-in-threat-to-London.html>

<http://www.nasdaq.com/article/schaeuble-pushing-americans-to-accept-basel-iii-20121123-00231#.UP5MJM32SSp> lest 18.januar 2013.

<http://www.reuters.com/article/2013/02/14/us-eu-usa-basel-idUSBRE91D11720130214>

<http://www.fno.no/Nyheter/bankforvirret/I>

<http://www.fno.no/Fot/arkiv-nyheter/2012/10/okte-kapitalkrav-koster/>

<http://www.hegnar.no/okonomi/article717149.ece>

<http://www.na24.no/article3513219.ece>

<http://www.dinepenger.no/bruke/derfor-faar-du-ikke-lavere-rente/10078004>

<http://www.na24.no/article3513219.ece>

<http://www.dinepenger.no/spare/flere-storbanker-setter-opp-renten/20345077>

<http://www.aftenposten.no/okonomi/Mener-bankene-bor-holde-tilbake-utbytte-heller-enn-aoke-renten-7152443.html#.UU12zRmXTug>

<http://www.dn.no/forsiden/borsMarked/article2583635.ece>

Analyse

<http://www.bis.org/press/p120412a.htm>

Vedlegg 1: Likviditetsberegning for hver enkelt bank i utvalget

Her følger våre beregninger av LCR for hver av bankene i utvalget. For å begrense størrelsen på dokumentene har vi tatt vekk de postene vi ikke har benyttet i beregningene. Hele rapporteringsskjemaet har vi vist i kapittel 9.4.

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 148,0						
DNB Bank ASA		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter	
Likvide aktiva	Nivå 1	1	Sedler og mynt	220 721	220 721	100 %
		2	Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3	Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	100 000	100 000	100 %
			Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	320 721	320 721	
Utbetalinger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	200 776	10 039	5 %
		12	Øvrige innskudd (beholdning)	47 933	4 793	10 %
	Innskudd fra små ikke-finansielle foretak	13	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	30 567	1 528	5 %
		14	Øvrige innskudd (beholdning)	24 427	2 443	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	4 669	233	5 %
		16	Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	292 984	73 246	25 %
		17	Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	94 278	70 708	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23	Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	375 505	18 775	5 %
Andre poster	35	Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	158 013	158 013	100 %	
	Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	1 229 153	339 780	
Innbetalinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41	Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	195 782	97 891	50 %
		42	Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	26 000	26 000	100 %
	Innskudd i andre banker	43	Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	62	62	100 %
		Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	221 844	123 953

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 83,8						
Nordea Bank Norge		Poster		NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1	Sedler og mynt	5 289	5 289	100 %
		2	Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3	Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	23 185	23 185	100 %
			Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	28 474	28 474	
Utbetalinger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	44 639	2 232	5 %
		12	Øvrige innskudd (beholdning)	44 235	4 424	10 %
	Innskudd fra små ikke-finansielle foretak	13	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	33 479	1 674	5 %
		14	Øvrige innskudd (beholdning)	23 999	2 400	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	11 160	558	5 %
		16	Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	56 757	14 189	25 %
		17	Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	8 927	6 695	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23	Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	53 013	2 651	5 %
Andre poster	35	Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	49 238	49 238	100 %	
	Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	325 446	84 060	
Innbetalinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41	Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	76 275	38 138	50 %
		42	Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	11 919	11 919	100 %
	Innskudd i andre banker	43	Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	9	9	100 %
		Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	88 203	50 066

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 112,2						
Sparebank 1 SR		Poster		NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1	Sedler og mynt	263	263	100 %
		2	Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3	Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	3 729	3 729	100 %
			Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	3 992	3 992	
Utbetalinger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	12 391	620	5 %
		12	Øvrige innskudd (beholdning)	12 279	1 228	10 %
	Innskudd fra små ikke-finansielle foretak	13	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	9 294	465	5 %
		14	Øvrige innskudd (beholdning)	6 662	666	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	3 098	155	5 %
		16	Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	15 755	3 939	25 %
		17	Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	2 478	1 859	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23	Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	12 256	613	5 %
Andre poster	35	Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	4 693	4 693	100 %	
	Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	78 906	14 236	
Innbetalinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41	Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	14 467	7 234	50 %
		42	Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	4 655	4 655	100 %
	Innskudd i andre banker	43	Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	122	122	100 %
		Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	19 244	12 011

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 95,6					
Sparebank 1 SMN		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	1 519	1 519	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3 Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	3 963	3 963	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	5 482	5 482	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	8 313	416	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	8 238	824	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	6 235	312	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	4 469	447	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	2 078	104	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	10 569	2 642	25 %
	17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	1 662	1 247	75 %	
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	10 578	529	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	3 314	3 314	100 %	
Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	55 456	9 834	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle		0	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	3 407	3 407	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	693	693	100 %
	Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	4 100	4 100

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 85,0					
Sparebanken Nord-Norge		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	1 869	1 869	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker	0	0	100 %
		3 Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	3 496	3 496	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	5 365	5 365	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	8 184	409	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	8 110	811	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	6 138	307	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	4 400	440	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	2 046	102	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	10 406	2 602	25 %
	17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	1 637	1 228	75 %	
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	5 012	251	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	1 778	1 778	100 %	
Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	47 710	7 927	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	1 871	936	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	678	678	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)		0	100 %
	Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	2 549	1 614

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 57,3						
Sparebanken Møre		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter	
Likvide aktiva	Nivå 1	1	Sedler og mynt	814	814	100 %
		2	Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3	Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	1 264	1 264	100 %
			Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	2 078	2 078	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	10 135	507	5 %
		12	Øvrige innskudd (beholdning)	3 683	368	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	2 534	127	5 %
		14	Øvrige innskudd (beholdning)	1 998	200	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	1 520	76	5 %
		16	Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	4 725	1 181	25 %
		17	Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	743	557	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23	Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	3 694	185	5 %
Andre poster	35	Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	1 108	1 108	100 %	
	Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	30 140	4 309	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41	Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	400	200	50 %
		42	Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	300	300	100 %
	Innskudd i andre banker	43	Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	184	184	100 %
		Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	884	684

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 50,0						
Sparebanken Pluss		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter	
Likvide aktiva	Nivå 1	1	Sedler og mynt	568	568	100 %
		2	Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3	Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	396	396	100 %
			Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	964	964	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	6 116	306	5 %
		12	Øvrige innskudd (beholdning)	2 222	222	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	1 529	76	5 %
		14	Øvrige innskudd (beholdning)	1 206	121	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	917	46	5 %
		16	Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	2 851	713	25 %
		17	Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	448	336	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23	Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	2 761	138	5 %
Andre poster	35	Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	828	828	100 %	
	Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	18 878	2 786	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41	Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	278	139	50 %
		42	Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	667	667	100 %
	Innskudd i andre banker	43	Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	49	49	100 %
		Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	994	855

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 60,7					
Sparebank 1 Østfold Akershus		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	345 817	345 817	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker	0	0	100 %
		3 Verdipapir med 0% -risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	228 217	228 217	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	574 034	574 034	
Utbetalinger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	3 855 080	192 754	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	1 400 726	140 073	10 %
	Innskudd fra små ikke-finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	963 770	48 189	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	759 952	75 995	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	578 262	28 913	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	1 797 240	449 310	25 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	282 670	212 002	75 %
		23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	567 278	28 364	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	195 779	195 779	100 %	
Totale utbetalinger	Samlede vektete utbetalinger	10 400 757	1 371 378		
Innbetalinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	0	0	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	425 161	425 161	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	0	0	100 %
	Totale innbetalinger	Samlede vektete innbetalinger	425 161	425 161	

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 76,6					
Fana Spare bank		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	140 380	140 380	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3 Verdipapir med 0% -risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	519 024	519 024	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	659 404	659 404	
Utbetalinger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	3 066 832	153 342	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	1 114 319	111 432	10 %
	Innskudd fra små ikke-finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	766 708	38 335	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	604 565	60 457	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	460 025	23 001	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	1 429 758	357 440	25 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	224 872	168 654	75 %
		23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	496 300	24 815	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	148 890	148 890	100 %	
Totale utbetalinger	Samlede vektete utbetalinger	8 312 269	1 086 365		
Innbetalinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	0	0	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	194 672	194 672	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	31 885	31 885	100 %
	Totale innbetalinger	Samlede vektete innbetalinger	226 557	226 557	

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 185,2					
Lillestrømbanken		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	76 154	76 154	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker	0	0	100 %
		3 Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	113 075	113 075	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	189 229	189 229	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	1 891 012	94 551	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	378 158	37 816	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	285 380	14 269	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	205 166	20 517	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	29 260	1 463	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	485 206	121 302	25 %
		17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	76 313	57 234	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	176 163	8 808	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	52 849	52 849	100 %	
Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	3 579 506	408 808	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	34 757	17 379	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	121 278	121 278	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	374 246	374 246	100 %
	Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	530 281	512 903

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 15,5					
Spareskillingsbanken		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	69 488	69 488	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3 Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav		0	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	69 488	69 488	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	2 797 839	139 892	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	559 502	55 950	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	422 232	21 112	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	303 553	30 355	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	43 291	2 165	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	717 884	179 471	25 %
		17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	112 909	84 681	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	637 133	31 857	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	191 140	191 140	100 %	
Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	5 785 482	736 623	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	0	0	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	255 505	255 505	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	31 801	31 801	100 %
	Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	287 306	287 306

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 49,3						
Askim Sparebank		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter	
Likvide aktiva	Nivå 1	1	Sedler og mynt	64 783	64 783	100 %
		2	Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3	Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav		0	100 %
			Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	64 783	64 783	
Utbet- alinger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	1 548 002	77 400	5 %
		12	Øvrige innskudd (beholdning)	309 344	30 934	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	233 519	11 676	5 %
		14	Øvrige innskudd (beholdning)	167 707	16 771	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	23 957	1 198	5 %
		16	Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	396 990	99 248	25 %
	17	Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	62 345	46 759	75 %	
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23	Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	174 749	8 737	5 %
Andre poster	35	Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	51 204	51 204	100 %	
	Totale utbetalinger	Samlede vektete utbetalinger	2 967 816	343 926		
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41	Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	61 886	30 943	50 %
		42	Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	6 355	6 355	100 %
	Innskudd i andre banker	43	Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	175 348	175 348	100 %
		Totale innbetalinger	Samlede vektete innbetalinger	243 589	212 646	

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 35,0						
Søgne og Greipstad		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter	
Likvide aktiva	Nivå 1	1	Sedler og mynt	62 406	62 406	100 %
		2	Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3	Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav		0	100 %
			Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	62 406	62 406	
Utbet- alinger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	1 078 968	53 948	5 %
		12	Øvrige innskudd (beholdning)	215 768	21 577	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	162 831	8 142	5 %
		14	Øvrige innskudd (beholdning)	117 063	11 706	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15	Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	16 695	835	5 %
		16	Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	276 847	69 212	25 %
	17	Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	43 542	32 657	75 %	
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23	Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	189 751	9 488	5 %
Andre poster	35	Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	56 925	56 925	100 %	
	Totale utbetalinger	Samlede vektete utbetalinger	2 158 391	264 489		
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41	Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle		0	50 %
		42	Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	86 286	86 286	100 %
	Innskudd i andre banker	43	Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)		0	100 %
		Totale innbetalinger	Samlede vektete innbetalinger	86 286	86 286	

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 30,6					
Harstad Sparebank		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	59 782	59 782	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3 Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	0	0	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	59 782	59 782	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	1 159 131	57 957	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	231 799	23 180	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	174 929	8 746	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	125 760	12 576	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	17 935	897	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	297 416	74 354	25 %
		17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	46 777	35 083	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	78 901	3 945	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	23 670	23 670	100 %	
Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	2 156 318	240 407	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	16 243	8 122	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	30 712	30 712	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	6 105	6 105	100 %
	Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	53 060	44 939

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 70,0					
Berg Sparebank		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	114 786	114 786	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker	0	0	100 %
		3 Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	0	0	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	114 786	114 786	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	724 869	36 243	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	144 957	14 496	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	109 393	5 470	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	78 645	7 865	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	11 216	561	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	185 991	46 498	25 %
		17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	29 253	21 939	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	137 155	6 858	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	41 147	41 147	100 %	
Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	1 462 625	181 076	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	0	0	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	0	0	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)	17 105	17 105	100 %
	Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	17 105	17 105

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 73,4					
Grue Sparebank		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	61 988	61 988	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3 Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	5 002	5 002	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	66 990	66 990	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	708 713	35 436	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	141 726	14 173	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	106 954	5 348	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	76 892	7 689	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	10 966	548	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	181 845	45 461	25 %
		17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	28 601	21 451	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	71 571	3 579	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	21 471	21 471	100 %	
Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	1 348 739	155 155	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	23 265	11 633	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	52 268	52 268	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)		0	100 %
	Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	75 533	63 901

Liquidity Coverage Ratio (LCR): 53,5					
Vang Sparebank		Poster	NOK	Justert for vekter	Vekter
Likvide aktiva	Nivå 1	1 Sedler og mynt	1 975	1 975	100 %
		2 Innskudd i sentralbanker		0	100 %
		3 Verdipapir med 0%-risikovekt utstedt eller garantert av PSEer stater, sentralbanker, multinasjonale utviklingsbanker m.m. Med likviditetskrav	5 000	5 000	100 %
		Sum nivå 1 aktiva. Med likviditetskrav	6 975	6 975	
Utbeta- linger innen 30 dager	Innskudd fra husholdnings-sektoren	11 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	230 146	11 507	5 %
		12 Øvrige innskudd (beholdning)	46 024	4 602	10 %
	Innskudd fra små ikke- finansielle foretak	13 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	34 732	1 737	5 %
		14 Øvrige innskudd (beholdning)	24 970	2 497	10 %
	Innskudd fra øvrige sektorer	15 Innskudd (beholdning) dekket av innskuddsgarantiordningen	3 561	178	5 %
		16 Øvrige innskudd (beholdning) for "operative formål"	59 052	14 763	25 %
		17 Innskudd som ikke holdes for "operative formål", der innskyter er stater, sentralbanker, PSEer, e.l. samt ikke-finansielle foretak	9 288	6 966	75 %
	Kreditt- og likviditetsfasiliteter	23 Ubenyttede kassekreditter og rammelån m.m. til husholdninger og små ikke-finansielle foretak	28 328	1 416	5 %
Andre poster	35 Kontraktsfestede forpliktelser til å yte lån/finansiering som ikke allerede er nevnt ovenfor	8 498	8 498	100 %	
Totale utbetalinger		Samlede vektete utbetalinger	444 599	52 165	
Innbet- alinger innen 30 dager	Kontraktsfestede innbetalinger	41 Innbetalinger fra lån/kreditter gitt til husholdninger og ikke-finansielle	7 374	3 687	50 %
		42 Innbetalinger fra verdipapirer og lån/kreditter gitt til finansielle foretak	64 143	64 143	100 %
	Innskudd i andre banker	43 Innskudd som ikke holdes for "operative formål" (inkl. F-innskudd)		0	100 %
	Totale innbetalinger		Samlede vektete innbetalinger	71 517	67 830

Vedlegg 2: Innskuddsfordeling til bankene fordelt på forvaltningskapital

	Små banker	Mellomstore banker	Store banker
Dekket av innskuddsgaranti	66 %	56 %	40 %
Ikke dekket av innskuddsgaranti	34 %	44 %	60 %

Post	Prosentfordeling ikke dekket av innskuddsgarantiordning
12	33,03 %
14	17,92 %
16	42,38 %
17	6,67 %

Post	Små	Mellomstore	Store	DNB Bank ASA
12	11,29 %	14,53 %	19,82 %	6,89 %
14	6,12 %	7,89 %	10,75 %	3,51 %
16	14,48 %	18,65 %	25,43 %	42,12 %
17	2,28 %	2,93 %	4,00 %	13,55 %

Postene som er dekket av innskuddsgarantiordningen har samme risikovekt på 5 % og vi har derfor ikke lagt vekt på hvor store andeler som er fordelt på hver av postene. For å fordele de resterende 44 % har vi benyttet oss av de gjennomsnittlige presentsatsene for Askim Sparebank og Lillestrømbanken. For post 12 var gjennomsnittet av Askim og Lillestrøm 11,3 %. Dette utgjør 33 % av innskuddene som ikke var dekket. Vi brukte denne presentsatsen for de andre bankene og det var derfor 33 % av innskuddene som ikke var dekket som ble plassert på post 12. Det vil si at post 12 utgjorde 14,5 % ($0,33 \cdot 0,44$) av de totale innskuddene. Tilsvarende gjorde vi for postene 14, 16 og 17 og for de store bankene. Eneste forskjellen var at for de store bankene brukte vi en annen fordeling for hvor mye som var dekket av innskuddsgarantiordningen og hvor mye som ikke var dekket.

Etttersom DNB Bank har en mye høyere forvaltningskapital enn de andre bankene har vi tatt kontakt med Jo Teslo i kapital - og balansestyring DNB for å få tilgang til en omtrentlig fordeling av innskuddene. Vi har derfor benyttet en annen innskuddsfordeling for DNB enn for de andre store bankene.

Vedlegg 3 Kapitalberegning

Ansvarlig kapital i bankene i utvalget

Ansvarlig kapital	2008	2009	2010	2011	2012	
DNB Bank ASA	11,00 %	12,40 %	14,10 %	13,00 %	13,60 %	
Nordea Bank Norge	9,10 %	9,90 %	11,20 %	11,00 %	13,60 %	
Sparebank 1 SR	10,74 %	13,76 %	14,40 %	13,98 %	15,68 %	
Sparebank 1 SMN	12,20 %	14,59 %	13,37 %	12,81 %	13,80 %	
Sparebank 1 Nord-Norge	10,89 %	15,27 %	13,53 %	15,11 %	16,21 %	
Sparebanken Møre	10,82 %	14,62 %	14,06 %	13,82 %	14,91 %	
Sparebanken Pluss	13,52 %	15,62 %	17,42 %	16,28 %	14,43 %	
Sparebank 1 Østfold Akershus		15,09 %	15,32 %	16,99 %	17,08 %	
Fana Sparebank	14,10 %	14,90 %	15,54 %	15,15 %	14,17 %	
Lillestrømbanken	13,80 %	17,10 %	17,50 %	16,20 %	22,80 %	
Spareskillingsbanken	18,87 %	18,50 %	19,32 %	19,63 %	20,16 %	
Askim Sparebank	18,31 %	17,97 %	18,33 %	18,82 %	18,62 %	
Søgne og Greipstad Sparebank	13,70 %	16,10 %	17,35 %	17,24 %	18,18 %	
Harstad Sparebank	20,88 %	21,73 %	23,39 %	23,49 %	23,92 %	
Berg Sparebank	17,33 %	18,32 %	18,80 %	18,86 %	19,93 %	
Grue Sparebank		29,19 %	29,66 %	28,40 %	28,46 %	
Vang Sparebank	29,35 %	28,53 %	26,70 %	20,12 %	21,29 %	
Gjennomsnittlig ansvarlig kapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012	St.dev
Alle bankene i utvalget	14,97 %	17,27 %	17,65 %	17,11 %	18,05 %	4,26 %
De små bankene	18,89 %	20,93 %	21,38 %	20,35 %	21,67 %	3,37 %
De mellomstore bankene	12,81 %	15,06 %	15,59 %	15,56 %	15,15 %	1,32 %
De store bankene	10,79 %	13,18 %	13,32 %	13,18 %	14,58 %	1,26 %

Kjernekapital i bankene i utvalget

Kjernekapital	2008	2009	2010	2011	2012	
DNB Bank ASA	7,80 %	9,20 %	11,10 %	11,20 %	11,80 %	
Nordea Bank Norge	6,50 %	7,60 %	8,60 %	9,70 %	12,80 %	
Sparebank 1 SR	6,86 %	11,02 %	11,55 %	12,82 %	14,36 %	
Sparebank 1 SMN	8,14 %	11,08 %	11,05 %	10,84 %	11,70 %	
Sparebank 1 Nord-Norge	9,61 %	12,66 %	12,01 %	13,75 %	14,61 %	
Sparebanken Møre	9,11 %	11,76 %	12,28 %	12,18 %	13,95 %	
Sparebanken Pluss	11,44 %	13,42 %	15,16 %	14,26 %	14,43 %	
Sparebank 1 Østfold Akershus		12,93 %	13,40 %	14,90 %	15,46 %	
Fana Sparebank	14,10 %	14,90 %	15,54 %	15,15 %	13,98 %	
Lillestrømbanken	11,50 %	14,90 %	15,40 %	14,30 %	19,80 %	
Spareskillingsbanken	18,87 %	18,50 %	19,32 %	19,63 %	20,16 %	
Askim Sparebank	18,31 %	17,97 %	18,33 %	18,82 %	18,62 %	
Søgne og Greipstad Sparebank	13,70 %	16,10 %	17,35 %	17,24 %	18,18 %	
Harstad Sparebank	20,88 %	21,73 %	23,39 %	23,49 %	23,92 %	
Berg Sparebank	17,33 %	18,32 %	18,80 %	18,86 %	19,93 %	
Grue Sparebank		29,19 %	29,66 %	28,40 %	28,46 %	
Vang Sparebank	29,35 %	28,53 %	26,70 %	20,12 %	21,29 %	
Gjennomsnittlig kjernekapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012	St.dev
Alle bankene i utvalget	13,57 %	15,87 %	16,45 %	16,22 %	17,26 %	4,61 %
De små bankene	18,56 %	20,66 %	21,12 %	20,11 %	21,30 %	3,39 %
De mellomstore bankene	11,55 %	13,25 %	14,10 %	14,12 %	14,46 %	0,70 %
De store bankene	7,78 %	10,31 %	10,86 %	11,66 %	13,05 %	1,38 %

Ren kjernekapital i bankene i utvalget

Ren kjernekapital	2008	2009	2010	2011	2012	
DNB Bank ASA	6,80 %	8,10 %	10,00 %	10,60 %	11,50 %	
Nordea Bank Norge	6,10 %	7,03 %	7,96 %	8,04 %	11,01 %	
Sparebank 1 SR	6,10 %	9,21 %	9,84 %	9,87 %	11,77 %	
Sparebank 1 SMN	7,03 %	7,85 %	9,34 %	9,30 %	10,40 %	
Sparebank 1 Nord-Norge	8,43 %	11,58 %	11,03 %	12,74 %	12,50 %	
Sparebank Møre	8,33 %	9,96 %	10,51 %	10,50 %	10,71 %	
Sparebanken Pluss	9,88 %	11,77 %	13,41 %	12,72 %	12,28 %	
Sparebank 1 Østfold Akershus		10,75 %	11,41 %	12,69 %	13,44 %	
Fana Sparebank	14,10 %	14,90 %	15,54 %	15,15 %	13,98 %	
Lillestrømbanken	9,79 %	11,29 %	12,08 %	11,10 %	15,70 %	
Spareskillingsbanken	18,87 %	18,50 %	19,32 %	19,63 %	20,16 %	
Askim Sparebank	15,78 %	15,64 %	16,12 %	16,69 %	16,59 %	
Søgne og Greipstad	13,70 %	16,10 %	17,35 %	17,24 %	18,18 %	
Harstad Sparebank	20,88 %	21,73 %	23,39 %	23,49 %	23,92 %	
Berg Sparebank	14,61 %	15,57 %	16,15 %	16,31 %	17,52 %	
Grue Sparebank		29,19 %	29,66 %	28,40 %	28,46 %	
Vang Sparebank	29,35 %	28,53 %	26,70 %	20,12 %	21,29 %	
Gjennomsnittlig ren kjernekapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012	St.dev
Alle bankene i utvalget	12,65 %	14,57 %	15,28 %	14,98 %	15,85 %	5,18 %
De små bankene	17,57 %	19,57 %	20,10 %	19,12 %	20,23 %	4,27 %
De mellomstore bankene	10,77 %	11,84 %	12,72 %	12,76 %	12,60 %	1,45 %
De store bankene	6,89 %	8,75 %	9,64 %	10,11 %	11,44 %	0,79 %

Tilleggskapital i bankene i utvalget

Tilleggskapital	2008	2009	2010	2011	2012	
DNB Bank ASA	3,20 %	3,20 %	3,00 %	1,80 %	1,80 %	
Nordea Bank Norge	2,60 %	2,30 %	2,60 %	1,30 %	0,80 %	
Sparebank 1 SR	3,88 %	2,74 %	2,85 %	1,16 %	1,32 %	
Sparebank 1 SMN	4,06 %	3,51 %	2,32 %	1,97 %	2,10 %	
Sparebank 1 Nord-Norge	1,28 %	2,61 %	1,52 %	1,36 %	1,60 %	
Sparebanken Møre	1,71 %	2,86 %	1,78 %	1,64 %	0,96 %	
Sparebanken Pluss	2,08 %	2,20 %	2,26 %	2,02 %	0,00 %	
Sparebank 1 Østfold Akershus		2,16 %	1,92 %	2,09 %	1,62 %	
Fana Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,19 %	
Lillestrømbanken	2,30 %	2,20 %	2,10 %	1,90 %	3,00 %	
Spareskillingsbanken	2,30 %	2,20 %	2,10 %	1,90 %	3,00 %	
Askim Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Søgne og Greipstad Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Harstad Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Berg Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Grue Sparebank		0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Vang Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Gjennomsnittlig tilleggskapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012	St.dev
Alle bankene i utvalget	1,56 %	1,53 %	1,32 %	1,01 %	0,96 %	1,07 %
De små bankene	0,66 %	0,55 %	0,53 %	0,48 %	0,75 %	1,39 %
De mellomstore bankene	1,26 %	1,81 %	1,49 %	1,44 %	0,69 %	0,75 %
De store bankene	3,00 %	2,87 %	2,46 %	1,52 %	1,52 %	0,49 %

Hybridkapitalen i bankene i utvalget

Hybridkapital	2008	2009	2010	2011	2012	
DNB Bank ASA	1,00 %	1,10 %	1,10 %	0,60 %	0,30 %	
Nordea Bank Norge	0,40 %	0,57 %	0,64 %	1,66 %	1,79 %	
Sparebank 1 SR	0,76 %	1,81 %	1,71 %	2,95 %	2,59 %	
Sparebank 1 SMN	1,11 %	3,23 %	1,71 %	1,54 %	1,30 %	
Sparebank 1 Nord-Norge	1,18 %	1,08 %	0,98 %	1,01 %	2,11 %	
Sparebank Møre	0,78 %	1,80 %	1,77 %	1,68 %	3,24 %	
Sparebanken Pluss	1,56 %	1,65 %	1,75 %	1,54 %	2,15 %	
Sparebank 1 Østfold Akershus		2,18 %	1,99 %	2,21 %	2,02 %	
Fana Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Lillestrømbanken	1,71 %	3,61 %	3,32 %	3,20 %	4,10 %	
Sparekillingsbanken	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Askim Sparebank	2,53 %	2,33 %	2,21 %	2,13 %	2,03 %	
Søgne og Greipstad	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Harstad Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Berg Sparebank	2,72 %	2,75 %	2,65 %	2,55 %	2,41 %	
Grue Sparebank		0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Vang Sparebank	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	
Gjennomsnittlig hybridkapital i utvalget	2008	2009	2010	2011	2012	St.dev
Alle bankene i utvalget	0,92 %	1,30 %	1,17 %	1,24 %	1,41 %	1,33 %
De små banker	0,99 %	1,09 %	1,02 %	0,98 %	1,07 %	1,59 %
De mellomstore banker	0,78 %	1,41 %	1,38 %	1,36 %	1,85 %	1,35 %
De store banker	0,89 %	1,56 %	1,23 %	1,55 %	1,62 %	0,87 %